

REFERAT Økonomi- og Klimaudvalget d. 14-05-2025

Mødedato Onsdag d. 14. maj 2025 kl. 15:30

Mødested Mødelokale 5, Snorrebakken 66, Rønne

Mødedeltagere Helle Munk Ravnborg, Jacob Trøst, Jonna Nielsen, Linda Kofoed
Persson, Morten Riis, Søren Schow, René Danielsson

Indholdsfortegnelse

Fraværende og bemærkninger til dagsordenen.....	3
Orientering om likviditeten pr. 31. marts 2025.....	4
Tilpasning af budget 2026-2029 som følge af den forventede befolkningsudvikling.....	7
Budget 2026, tekniske tilpasninger pr. primo maj 2025.....	10
Forberedelse til Kommunal- og Regionsrådsvalget d. 18. november 2025.....	13
Etablering af Lokalplejehjem.....	18
Økonomien i folkeskolens kvalitetsprogram.....	21
Status på tiltag for budgetbalance på bevilling 12 forår 2025.....	25
Omlægning af styringsdokumenter i Center for Børn og Læring.....	32
Revidering af Styrelsesvedtægt for Bornholms Regionskommunes skolevæsen 2025.....	35
Bo42 ansøger om igangsættelse af renovering af Afd. Søndergården.....	38
Endelig vedtagelse af planer for en solcellepark ved Kildevad sydvest for Østerlars.....	42
Godkendelse af planforslag for et sommerhusområde ved Tejnvej.....	53
Orientering fra formanden.....	57
Eventuelt.....	58
Lukket: Lukket punkt: Orientering om VBI Isuzu el-busser.....	59
Lukket: Lukket punkt: Mulig indgåelse af forlig i retssag.....	60
Lukket: Lukket punkt: databeskyttelsesrådgiverens årlige rapportering om kommunens overholdels	61
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til forstærkning af den østlige stenkastning, Sandvig Havn.	62
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til fugearbejder på bølgeskærm i Gudhjem Havn.....	63
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til istandsættelse af toilet- og badefaciliteter på Hasle Havn	64
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nyt molehoved i Allinge Havn - reetablering.....	65
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til udbedring af stormflodsskader i Allinge Havn, ændring..	66
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reetablering af stenkastning ved indsejlingsrende, Sandv	67
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af kaj i Nørrekås Lystbådehavn, ændring.....	68
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af kaj under sauna i Hasle Havn.....	69
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til rådgiverydelser til reparation af Hasle Havnebad.....	70
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til udskiftning af træbroen i Hammerhavn.....	71
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til renovering af tag og facade på Sorte Café i Gudhjem hav	72
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til klimasikring og renovering af vejafvandingsanlæg 2025.	73
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til kloakseparering på Heldagsskolen.....	74
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af tag og maling af vinduer på Svartingedal sl	75
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nye vinduer Kongeskærskolen.....	76
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nyt tag til hjælpemiddelcentralens lagerbygning.....	77
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til renovering af idrætshallerne Rønne, Søndermark og Has	78
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til renovering af tag og kvist, Hjemmeplejen i Aakirkeby....	79

Punkt 1: Fraværende og bemærkninger til dagsordenen

Fraværende

Ingen.

Bemærkninger til dagsordenen

Pkt. 16 blev behandlet som det første punkt på dagsordenen.

Borgmesteren stillede forslag om at pkt. 17 ”Lukket punkt: Mulig indgåelse af forlig i retssag” tages af dagsordenen, da kommunens modpart har meddelt Boligretten, at han ønsker dom i sagen. Det betyder, at der er ikke grundlag for at indgå et forlig og fastsætte en ramme for indgåelse heraf, hvorfor der ikke foreligger grundlag for at behandle sagen under Økonomi- og klimaudvalgsmødet.

Der vil blive fulgt op på sagen, når ankefristen er udløbet. Det kan forventes, at dommen vil blive anket til Landsretten af modparten.

Pkt. 17 blev taget af dagsordenen.

Helle Munk Ravnborg og Linda Kofoed Persson bad om en vurdering af, hvorvidt de er inhabile under behandlingen af pkt. 12.

De blev erklæret inhabile og deltog ikke i behandlingen af punktet.

Deltagere fra administrationen

Kommunaldirektør Sine Sunesen

Velfærdsdirektør Trine Dorow

Teknisk direktør Lisbeth Røgind

Økonomichef Stine Hansen

Udvalgssekretær Inge Kjæmpe Mogensen

Punkt 2: Orientering om likviditeten pr. 31. marts 2025

25/355

Politisk sagsgang

Økonomi- og Klimaudvalget orienteres

Kommunalbestyrelsen orienteres

Resumé

Økonomi- og Klimaudvalget samt kommunalbestyrelsen får hvert kvartal en likviditetsoversigt over udviklingen i kassebeholdningen. Dette sker i henhold til bestemmelserne i Indenrigs- og Sundhedsministeriets, "Budget og regnskabssystem for kommuner" afsnit 7,3.

Den faktiske beholdning er pr. 31. marts 2025 på 96,5 mio. kr., mens den gennemsnitlige beholdning over de seneste 365 dage er på 182,3 mio. kr.

Kommunens målsætning om, at den gennemsnitlige likviditet over 365 dage minimum skal være 75 mio. kr. er således opfyldt.

Der er udarbejdet en prognose for udviklingen i likviditeten i 2025. Prognosen viser, at den gennemsnitlige likviditet vil være stigende frem til medio 2025, hvorefter den forventes at falde igen.

Indstilling

Direktionen indstiller

- Likviditetsopgørelsen til orientering

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Orientering givet.

Sagsfremstilling

Likviditeten er opgjort pr. 31. marts 2025, og der er vedlagt en oversigt (bilag 1), som viser den faktiske beholdning, den gennemsnitlige kassebeholdning over de seneste 365 dage og disponeringer. I bilaget fremgår ligeledes en specifikation af de tillægsbevillinger, som kommunalbestyrelsen har bevilget i 2025, som har en likviditetsmæssig betydning.

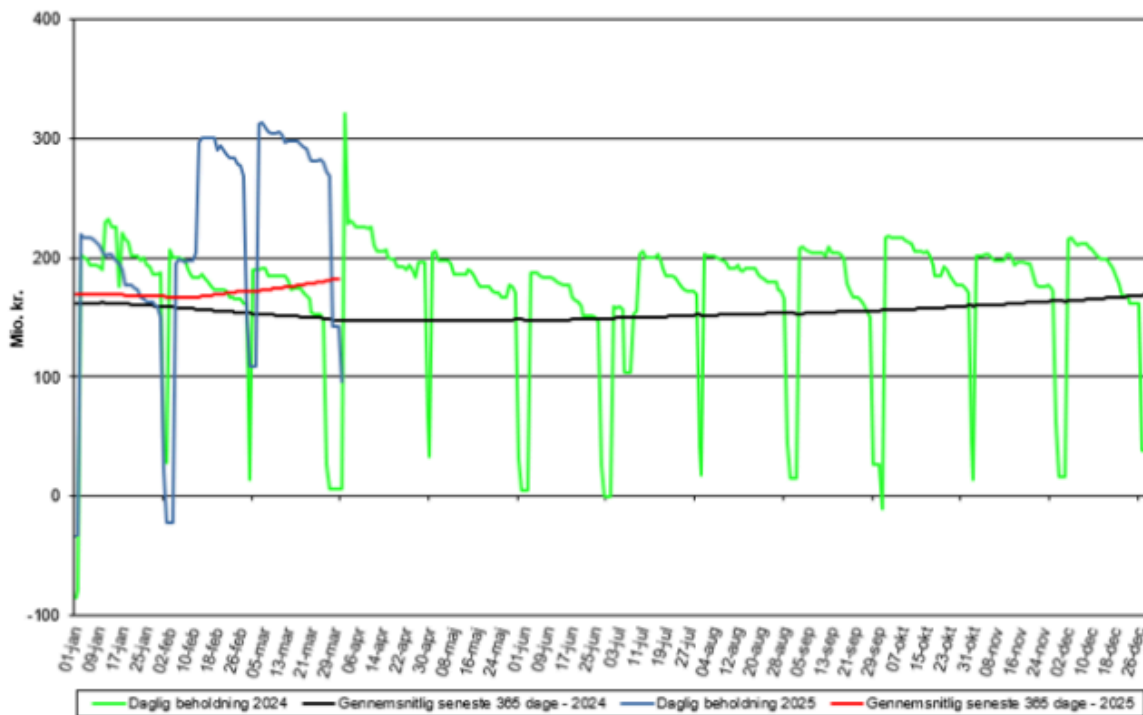
Likviditeten efter kassekreditreglen opgøres som gennemsnittet over de seneste 12 måneder af de daglige saldi på kommunens likvide konti, dvs. nettoindestående på bankkonti, kontant- og obligationsbeholdninger. Deponerede midler indgår ikke i likviditeten efter kassekreditreglen, som er det, der indberettes kvartalsvist til Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Som det fremgår af bilag 1, udgør de deponerede midler 19,8 mio. kr. pr. 31. marts 2025. Der deponeres vedrørende ejendomssalg og med det budgetterede overskud hos BOFA for 2 år, da overskud på det brugerfinansierede område ikke må finansiere skattefinansieret drift.

Den seneste udvikling siden 31. december 2024

Den faktiske beholdning på 96,5 mio. kr. er steget med 130,8 mio. kr. i forhold til sidste opgørelsen pr. 31. december 2024. Når beholdningen opgøres ultimo måneden sker det på det tidspunkt, hvor den faktiske beholdning er lavest. Den gennemsnitlige beholdning for marts måned er 261,4 mio. kr.

Nedenstående oversigt viser udviklingen i den daglige beholdning og den gennemsnitlige beholdning tilbage fra januar 2024 og frem.

Graf 1 Udviklingen i den daglige beholdning og den gennemsnitlige beholdning (inklusive deponeringer)

Den gennemsnitlige beholdning over de seneste 365 dage er på 182,3 mio. kr., hvilket opfylder kommunens målsætning om, at den gennemsnitlige likviditet over 365 dage som minimum skal være 75 mio. kr.

Gennemsnittet er steget med 12,8 mio. kr. i forhold til sidste opgørelse pr. 31. december 2024.

Den gennemsnitlige kassebeholdning var stigende de sidste 8 måneder i 2024. I januar var udviklingen stagnerende, herefter stiger den relativt meget de sidste 2 måneder, hvilket skyldes at den faktiske beholdning er større end beholdningen i 2024. Den større stigning fra februar skyldes primært at opkrævningen af ejendomsbidrag er omlagt fra 2 rater i januar og juli til 1 rate i februar.

Investeringspapirerne indgår i beholdningen med værdien pr. 1. januar 2025, og reguleres ikke løbende hen over året. Det betyder, at beholdningen ikke påvirkes af det negative eller positive afkast, der kan være fra Danske Invest.

Udviklingen i kassebeholdningen i 2025

Udviklingen i kassebeholdningen i 2025 bliver løbende påvirket af kassefinansierede tillægsbevillinger, mer-/mindreforbrug i året og anvendelse af overførsler fra tidligere år.

Med budget 2025 blev der vedtaget en kasseforøgelse på 2,4 mio. kr. Dertil kommer tillægsbevillinger der samlet tilfører 12 mio. kr. til kassen i 2025, fordelt med -4,2 på drift og 16,2 mio. kr. på anlæg. Specifikationerne over tillægsbevillingerne samt en nærmere gennemgang af likviditetsopgørelsen kan ses i bilag 1.

Likviditetsprognose

Der er udarbejdet en prognose for udviklingen i likviditeten for 2025 på baggrund af det vedtagne budget og herudover forudsætninger om et forbrug af overførte anlægsmidler fra 2024. Likviditetsprognosen udgøres af de stiplede linjer i graf 2, mens den faktiske udvikling vises med de fuldt optrukne linjer.

Graf 2: Likviditetsudvikling

I forhold til 2024 er opkrævningen af ejendomsbidrag omlagt fra 2 halvårslige opkrævninger i januar og juli til en årlig opkrævning i februar måned. Dette er indarbejdet i prognosen og medfører en relativt høj månedlig likviditet i starten af året, som så vil være faldende. Det betyder også, at den gennemsnitlige beholdning stiger i første halvår for derefter at falde.

Prognosen for den gennemsnitlige månedlige beholdning når et lavpunkt ultimo 2025, og vil så stige igen i 1. kvartal 2026. Prognosen for 1. kvartal 2026 er baseret på de samme bevægelser i kassebeholdningen som i prognosen for 1. kvartal 2025.

Økonomiske konsekvenser

-

Bilag

03 Beholdninger pr. 31. marts 2025

Punkt 3: Tilpasning af budget 2026-2029 som følge af den forventede befolkningsudvikling

25/7115

Politisk sagsgang

Økonomi- og Klimaudvalget beslutter

Resumé

Befolkningsprognosen 2025-2037, som Økonomi- og Klimaudvalget behandlede den 9. april 2025, er grundlag for beregningen af demografikorrektionen til budget 2026-2029.

Den forventede befolkningsudvikling de kommende fire år betyder, at de budgetterede udgifter til børnepasningsområdet og ungdomsskolen reduceres sammenlignet med 2025. Skoleområdet reduceres i 2026 og 2027, hvorefter området øges i 2028 og 2029. De budgetterede udgifter til SFO og ældreområdet øges.

Når der tages højde for den allerede indarbejdede demografikorrektion for budget 2025-2028, indebærer årets demografikorrektion, at budgetrammen samlet set skal reduceres med 10,4 mio. kr. i 2026, 15,3 mio. kr. i 2027, 17,3 mio. kr. i 2028 og 7,1 mio. kr. i 2029.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- de beregnede demografikorrektioner indarbejdes i budget 2026 og overslagsår 2027-2029, jf. tabel 3

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Godkendt.

Sagsfremstilling

Når der foretages en tilpasning af kommunens budgetter i forhold til den demografiske udvikling i kommunens befolkning, er det et udtryk for et aktivt valg af, at serviceniveauet skal fortsætte på uændret niveau ved befolkningsændringer i de relevante målgrupper på de enkelte serviceområder. Tilpasningen af budget 2026-2029 kaldes en demografikorrektion.

Dette betyder eksempelvis, at falder antallet af børn i skolealderen, sørger demografikorrektionen for, at man kender og regulerer niveauet i forhold til den forventede aktivitet på et tidligt tidspunkt i budgetprocessen. Fordelen herved er, at de politiske drøftelser senere i budgetprocessen kan koncentrere sig om den endelige fastsættelse af serviceniveauet over for borgerne, da der ikke på det tidspunkt skal tages højde for den demografiske udvikling.

Der anvendes marginalmodeller til beregning af demografikorrektionerne. Det betyder at faste udgifter til fx ledelse og administration ikke indgår i beregningsgrundlaget og dermed ikke korrigeres.

Baggrunden for dette er at målrette demografikorrektionen til de områder, hvor serviceudgifterne er direkte påvirket af demografiske ændringer.

Det indebærer, at tilpasninger i forhold til strukturelle ændringer på de pågældende serviceområder ikke sker automatisk, men skal tages særskilt i de politiske prioriteringer. Det er vurderingen, at det giver en styrket økonomistyring, når der skal tages aktiv stilling til op-/ nedprioritering på udgifter af mere fast karakter på serviceområder, der er påvirket af ændringer i befolkningsudviklingen.

Der er siden 2005 beregnet demografikorrektioner til kommende års budget og overslagsår for udvalgte serviceområder. Beregningerne er som tidligere år baseret på Bornholms Regionskommunes befolkningsprognose.

Til budget 2026 og overslagsår er der beregnet demografikorrektioner på følgende områder: børnepasning, skole, SFO og ungdomsskolen samt ældre.

Nedenfor beskrives den forventede befolkningsudvikling, og der gives et resumé af gennemgangen af demografimodellerne og de afledte økonomiske konsekvenser.

I bilaget er der en mere detaljeret gennemgang.

Kort om den forventede befolkningsudvikling

Pr. 1. januar 2025 havde Bornholm 38.966 indbyggere. Ifølge befolkningsprognosen forventes antallet af indbyggere at falde til 38.871 indbyggere i 2026, og i 2029 forventes der at være 38.737 indbyggere. Et fald på 229 indbyggere i forhold til i dag.

Tabellen nedenfor danner udgangspunkt for beregningen af demografikorrektionerne og viser den forventede udvikling fordelt på udgiftsområder og de dertil hørende aldersgrupper.

Tablet 1: Befolkningstal for 2025 og prognose for 2026-2029 fordelt på aldersgrupper

Aldersgruppe	2025 (faktisk)	2026	2027	2028	2029	Udvikling 2025-2029
0-2 årige (dagpleje og vuggestue)	855	863	878	878	885	3,5 %
3-5 årige (børnehave)	1.083	1.035	981	969	978	-9,7 %
0-5 årige i alt	1.938	1.899	1.860	1.848	1.863	-3,9 %
6-16 årige (skole)	4.071	4.026	4.060	4.040	4.072	0,0 %
6-9 årige (SFO-tilbud)	1.389	1.435	1.469	1.497	1.501	8,1 %
14-17 årige (Ungdomsskolen)	1.645	1.552	1.473	1.465	1.447	-12,0 %
67+ årige (ældreområdet)	11.047	11.156	11.280	11.385	11.508	4,2 %
67-74 årige	4.972	4.890	4.881	4.805	4.788	-3,7 %
75-79 årige	2.799	2.758	2.718	2.695	2.727	-2,6 %
80-84 årige	1.881	2.057	2.175	2.267	2.278	21,1 %
85-89 årige	930	984	1.011	1.106	1.171	25,9 %
90+ årige	465	468	495	512	545	17,1 %
Hele befolkningen	38.966	38.871	38.774	38.726	38.737	-0,6 %

Kilde: Statistikbanken (2025) og Bornholms Regionskommunes befolkningsprognose (2026 og frem)

Den forventede befolkningsudvikling er frem mod 2029 kendetegnet ved et fald i antallet af børn i dagtilbud. Antallet af børn i alderen 0-5 år forventes at falde med 3,9 procent. Antallet af 6-9 årige forventes at stige med 8,1 procent, mens antallet af børn i alderen 6-16 år forventes uændret.

Antallet af ældre i alderen fra 67 år forventes at stige med 4,2 procent fra 2025 til 2029. Stigningen ses særlig for aldersgrupperne 80-84 årige og 85-89 årige, der forventes at stige med henholdsvis 21,1 procent og 25,9 procent. Disse to aldersgrupper udgør 30 procent af de over 67 årige i 2029.

Demografikorrektioner i budget 2026-2029

På baggrund af befolkningsprognosen er der beregnet demografikorrektioner til budget 2026 og overslagsårene. I tabel 2 er de økonomiske konsekvenser af befolkningsudviklingen vist i årene 2026-2029 i forhold til budget 2025. Modellerne og resultaterne er beskrevet i bilag 1.

Tabel 2: Demografikorrektioner i 2026-2029 i forhold til budget 2025, 1.000 kr. (2025-pl)

Område	Bevilling	2026	2027	2028	2029
Børnepasning	11 Dagpasning	-1.986	-3.892	-4.536	-3.617
Skole	13 Undervisning	-797	-246	687	1.594
SFO	13 Undervisning	454	797	1.082	1.117
Ungdomsskolen	13 Undervisning	-409	-755	-787	-867
Ældre	31 Ældre 33 Sundhed	7.167	14.286	23.555	31.953
Demografikorrektioner i alt		4.430	10.190	20.001	30.180

Note: Et negativt tal betyder en reduktion, et positivt tal betyder en forhøjelse af budgetterne i forhold til 2025.

Tabel 2 viser, at udgifterne til de valgte serviceområder med et uændret serviceniveau samlet set vil stige med 4,4 mio. kr. i 2026 og med 30,2 mio. kr. i 2029 i forhold til budgettet i 2025.

Da der allerede, i forbindelse med udarbejdelsen af budget 2025, er lagt demografikorrektioner ind i budgetterne for 2026-2028, skal disse korrektioner først reguleres ud af budgetrammerne, inden de nye demografikorrektioner indarbejdes.

Derudover skal der korrigeres for forskellen på den forventede og den faktiske befolkningsudvikling fra 2024 til 2025. Disse forhold indgår i beregningen af nettoændringen i budgetrammerne, som er vist i tabel 3.

Tabel 3: Nettoændringer i rammerne i budget 2026 og overslagsårene, 1.000 kr. (2025-pl)

Område	Bevilling	2026	2027	2028	2029
Børnepasning	11 - Dagpasning	-4.439	-6.967	-7.706	-6.788
Skole	13 - Undervisning	-4.125	-5.954	-7.075	-6.168
SFO	13 - Undervisning	-391	-531	-626	-591
Ungdomsskolen	13 - Undervisning	-72	-129	-189	-269
Ældre	31 - Ældre 33 - Sundhed	-1.362	-1.679	-1.672	6.727
Samlet nettoændring i budgetrammerne		-10.390	-15.260	-17.268	-7.089

Note: Et negativt tal betyder en reduktion, et positivt tal betyder en forhøjelse af budgettet.

Økonomiske konsekvenser

Sammenlignet med 2025 dækker demografikorrektionerne over, at de budgetterede udgifter til børnepasningsområdet og ungdomsskolen reduceres. Skole reduceres i 2026 og 2027, hvorefter området øges i 2028 og 2029. De budgetterede udgifter til SFO og ældreområdet øges jf. tabel 2.

Overordnet set indebærer den samlede demografikorrektion, at budgetrammen skal reduceres med 10,4 mio. kr. i 2026, 15,3 mio. kr. i 2027, 17,3 mio. kr. i 2028 og 7,1 mio. kr. i 2029 jf. tabel 3.

Bilag

NOTAT - Demografikorrektion 2026-2029

Punkt 4: Budget 2026, tekniske tilpasninger pr. primo maj 2025

25/8669

Politisk sagsgang

Økonomi- og Klimaudvalget beslutter

Resumé

I henhold til budgetvejledningen for budget 2026 skal Økonomi- og Klimaudvalget behandle de tekniske tilpasninger af basisbudgettet for 2026 på mødet i maj 2025.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- de tekniske tilpasninger til budget 2026-2029 jf. tabel 1 og 2 indarbejdes i det tekniske basisbudget.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Godkendt.

Sagsfremstilling

Jf. budgetvejledningens afsnit 3.3 indarbejdes der tekniske tilpasninger i budgettet. Dette er bl.a. tilpasninger som følge af den demografiske udvikling, konsekvenser af politiske beslutninger efter sidste budgetvedtagelse samt andre tilpasninger til basisbudgettet.

I denne sag forelægges tekniske tilpasninger pr. primo maj 2025 til godkendelse. Der vil senere i budgetprocessen komme flere tekniske tilpasninger, fx vedrørende renter og afdrag på lån, udefra kommende takster fra fx Socialtilsynet og Udbetaling Danmark samt tekniske tilpasninger på de ikke-overførbare områder. Kommunalbestyrelsen vil blive orienteret om disse tilpasninger forud for budgetforhandlingerne.

De tekniske tilpasninger er i denne sag opdelt på tilpasninger, der allerede er politisk behandlet jf. tabel 1, og øvrige tekniske tilpasninger jf. tabel 2. Positive beløb er en udvidelse af budgetrammen mens negative beløb er en reduktion af budgetrammen.

Tabel 1: Politisk behandlede tilpasninger, 1.000 kr.

Nr.	Udvalg	Bev.	Tekst	2026	2027	2028	2029	Behandlet den
1	Fiere		Demografikorrektion	-10.390	-15.260	-17.268	-7.089	ØKU 14. maj 2025
2	BSU	11	Drift Allinge Børnehus efter ombygning		25	25	25	KB 27. februar 2025
3	BSU	12	Nedjustering af besparelse sfa. færre oprettede pladser i Ungehuset	614	2.034	2.034	2.034	KB 30. april 2025
4	BSU	13	Komponents analyse af specialområdet fase 1	8.948	9.067	8.570	8.570	KB 27. marts 2025
5	SSU	33	Vederlagsfri fysioterapi	1.500	1.500	1.500	1.500	KB 30 januar 2025
6	NMPU	55	Genhusning Allinge Børnehave	1.090				KB 27. februar 2025
7	NMPU	55	Drift Allinge Børnehus efter ombygning	-310	151	151	151	KB 27. februar 2025
8	NMPU	55	Drift Lille Madsegade efter ombygning	97	97	97	97	KB 27. marts 2025
9	NMPU	57	Merudgift ifm. køb af 4 el-busser	-66	-66	-66	-66	KB 27. februar 2025
10	ØKU	65	Sygefraværsindsats, omprioritering mellem årene	517	0	-517		KB 27. marts 2025
11	NMPU	A	Områdefornyelse Rønne Bymidte	823	-1.646			KB 19. september 2024
12	NMPU	A	Elinstallationer i havne	7.000				KB 30. januar 2025
13	NMPU	A	Renovering af Allinge Børnehus	12.677				KB 27. februar 2025
14	NMPU	A	Nedtagning af pavilloner til genhusning efter ombygning af Allinge Børnehus		900			KB 27. februar 2025
15	ØKU	A	Indretning af Solstien i Gudhjem til hjemme- og sygepleje, Team Tejn	5.826				KB 27. marts 2025
16	ØEPU	95	Optagelse af lån, elinstallationer i havne	-7.000				KB 30. januar 2025
			Total	21.324	-3.199	-5.474	5.221	

For anlægsprojekterne i nr. 13 og 15 er der tale om en forskydning i de afsatte budgetter fra 2025 til 2026, som ikke påvirker det samlede likviditetstræk.

Det bemærkes, at korrektionen for den demografiske udvikling (nr. 1) er medtaget i tabellen, selv om den først behandles på samme møde som denne sag.

Tabel 2: Øvrige tekniske tilpasninger, 1.000 kr.

Nr.	Udvalg	Bev.	Tekst	2026	2027	2028	2029	Behandlet den
1	BSU	11	Nyt pladsanvisningssystem efter udbud	380	380	380	380	Det nye system er dyrere end det hidtidige
2	SSU	33	Opgavebortfald sfa. oprettelse af regionalt dobbeltdiagnose tilbud		-853	-853	-853	Korrektion af LCP i budget 2025
3	NMPU	51	Beredskabskontrakt Station Allinge	900	900	900	900	Varslet prisstigning på kontrakt
4	NMPU	52	Jordflytningsgebyr	200	200	200	200	Korrektion af indtægtsbudget
5	ØKU	65	Sygefraværsindsats 2025-2028				-517	Nulstilling i 2029 af den 4-årige indsats
6	ØKU	64	Eftervederlag til politikere	800				Anslået beløb
7	ØKU	64	Afholdelse af valg i 2029				1.871	Afsættes hvert 4. år
			Total	2.280	627	627	1.981	

Der kan knyttes følgende bemærkninger til de enkelte punkter i tabel 2:

1. Der er gennemført et udbud af et pladsanvisningssystem på dagspansningsområdet i forbindelse med at kontrakten på det tidligere system udløb. Det vindende tilbud er dyrere end den tidligere løsning.
2. I Lov- og cirkulæreprogrammet for 2025 var der en post vedrørende dobbeltdiagnosetilbud fra 2027, som blev tolket som en erstatning for tidligere reguleringer på området. Det er efterfølgende afklaret, at det er en reduktion på det kommunale område ud over tidligere reguleringer, og budgettet skal derfor reduceres yderligere.
3. Beredskabsstyrelsen har varslet en prisstigning på kontrakten for driften af brandstationen i Allinge. Der er varslet en prisstigning på 0,9 mio. kr. så den kommende kontraktsum vil udgøre godt 1,7 mio. kr. Prisjusteringen skyldes Beredskabsstyrelsen afledte udgifter ved vagtsætning i forbindelse med EU arbejdstidsregler.
4. Gebyropkrævningen er med affaldsaktørbekendtgørelsen ændret fra og med 2021, fra generel opkrævning hos borgerne via ejendomsskattebilletten, til fastsættelse af et jordflytningsgebyr til opkrævning hos den enkelte virksomhed. Natur-, Miljø- og Planudvalget vedtog gebyret i august 2024 og det trådte i kraft med budget 2025. Kommunerne er blevet negativt kompenseret via lov- og cirkulæreprogrammet i forbindelse med ændringen af bekendtgørelsen. Samlet set forventes indtægterne at blive 0,2 mio. kr. lavere end forudsat i budgettet.
5. Kommunalbestyrelsen afsatte i budget 2025–2028 et budget på 0,5 mio. kr. årligt til en sygefraværsindsats i fire år. Det afsatte beløb er teknisk rullet til 2029, hvorfor det nulstilles i 2029.
6. Når denne kommunalbestyrelsesperiode slutter udbetales der eftervederlag til borgmester og udvalgsformænd, der ikke fortsætter i næste periode. Der afsættes et skønnet beløb hertil.
7. Der afsættes budget til afholdelse af valg til kommunalbestyrelse/regionsråd samt ældreråd i 2029. Da der ikke er afsat budget hertil i 2028 er der ikke teknisk rullet et budget til 2029.

Direktionen anbefaler, at de tekniske tilpasninger i tabel 2 godkendes og indarbejdes i basisbudgettet for 2026-2029.

Økonomiske konsekvenser

De tekniske tilpasninger medfører en udvidelse af budgetrammen med 23,6 mio. kr. i 2026, hvoraf 18,5 mio. kr. vedrører forskydninger i anlægsprojekter jf. bemærkningen under tabel 1. I 2027 og 2028 reduceres budgetrammen mens den udvides i 2029. Ændringerne fremgår af tabel 3.

Tabel 3: Ændring af budgetrammerne, 1.000 kr.

	2026	2027	2028	2029
Politisk behandlede tilpasninger	21.324	-3.199	-5.474	5.221
Øvrige tekniske tilpasninger	2.280	627	627	1.981
Total	23.604	-2.572	-4.847	7.203

I tabel 4 er de tekniske tilpasninger fordelt på henholdsvis drift, anlæg og finansiering.

Tabel 4: Ændring i budgetrammerne, 1.000 kr.

	2026	2027	2028	2029
Drift	4.279	-1.826	-4.847	7.203
Anlæg	26.325	-746		
Finansiering	-7.000			
Total	23.604	-2.572	-4.847	7.203

Størstedelen af udvidelsen af budgetrammerne i 2026 vedrører anlæg og tilhørende finansiering. Ændringen på driften fra 2028 til 2029 skyldes demografikorrektionen, hvor den fulde effekt af den demografiske udvikling fra 2028 til 2029 indarbejdes i budgetrammerne, idet niveauet fra 2028 er teknisk rullet til 2029.

Punkt 5: Forberedelse til Kommunal- og Regionsrådsvalget d. 18. november 2025

24/20681

Politisk sagsgang

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Der afholdes valg til Bornholms Kommunalbestyrelse og Regionsrådet for Region Hovedstaden, i henhold til den kommunale valglov. Kommunal- og Regionsrådsvalget løber af stablen d. 18. november 2025, for perioden d. 1. januar 2026 til d. 31. december 2029.

Kommunalbestyrelsen skal derfor iværksætte en lang række forberedelser, herunder uddelegere ansvaret for forberedelse og den praktiske afvikling af valget til hhv. borgmester, Valgbestyrelsen og det administrative Valgsekretariat.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- a) de 9 afstemningssteder godkendes
- b) borgmesteren bemyndiges til at udpege det i sagsfremstillingen nævnte antal valgstyrere, tilforordnede og medarbejdere fra Bornholms Regionskommune
- c) borgmesteren bemyndiges til at godkende datoer, rute samt holdsteder for valgbussen
- d) de politiske partier skal indstille personer til udpegning til valgstyrerformænd, valgstyrere og valgtilforordnede
- e) der kan annonceres efter valgtilforordnede blandt borgerforeninger og den bornholmske befolkning generelt
- f) borgmesteren/formand for Valgbestyrelsen bemyndiges til at udpege valgstyrerformand for det enkelte afstemningssted
- g) der udpeges 12 brevstemmehold til at modtage brevstemmer i borgeres egne hjem, på plejecentre og diverse boformer
- h) administrationen bemyndiges til at udpege de administrative medarbejdere der skal fungere som stemmemodtagere til både brevstemmeholdene og i valgbussen
- i) administrationen bemyndiges til at udpege de administrative medarbejdere der skal fungere som tilforordnede, valgstyresekretærer samt medarbejdere der skal deltage i stemmeoptællingen om aftenen og til fintællingen dagen efter valget
- j) der ydes 1 valgdiet (dobbel almindelig diæt) til politisk indstillede, frivillige og administrative medarbejdere for en fuld dags deltagelse i valget og ½ valgdiet for en halv dags deltagelse i valget
- k) der ydes 1 valgdiet (dobbel almindelig diæt) til politisk indstillede der deltager som brevstemmemodtagere
- l) hidtidig praksis vedrørende indsamlinger følges
- m) administrationen bemyndiges til at godkende ansøgninger om indsamlinger ved valget

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Indstillingen anbefales.

Sagsfremstilling

Valgbestyrelsen

Valgbestyrelsen ved Kommunal- og Regionsrådsvalg består af følgende medlemmer af kommunalbestyrelsen:

Jacob Trøst, formand	Suppleant: Mark Palmquist
Linda Kofoed Persson, næstformand	Suppleant: René Danielsson
Bjarne Hartung Kirkegaard	Suppleant: Morten Riis
Jonna Nielsen	Suppleant: Karen Lynn Jacobsen
Heidi Burgedahl	Suppleant: Søren Schow

Opstillingskredse og afstemningssteder

Bornholms Storkreds er opdelt i 2 opstillingskredse:

1. opstillingskreds, Rønne-kredsen med tidligere Rønne og Hasle kommuner.
2. opstillingskreds, Aakirkebykredsen med tidligere Allinge-Gudhjem, Nexø, Aakirkeby kommuner og Christiansø (Christiansø deltager dog ikke i Kommunal- og Regionsrådsvalg).

Der er følgende 9 afstemningssteder på Bornholm:

Afstemningssted	Adresse
Allinge Afstemningssted	Bornholms Idræts- og Kulturcenter, cafeteriet
2. opstillingskreds (består af Allinge-Sandvig, Olsker-Tejn, Rø)	Strandvejen 1 3770 Allinge
Østermarie Afstemningssted	Østermarie Hallen
2. opstillingskreds (består af Østermarie, Østerlars, Gudhjem)	Idrætsvej 1 3751 Østermarie
Svaneke Afstemningssted	Svaneke Hallen

2. opstillingskreds (består af Svaneke, Ibsker)	Sydskovvej 4 3740 Svaneke Paradisbakkeskolen
Nexø Afstemningssted	
2. opstillingskreds (består af Nexø, Bodilsker)	Kong Gustafsvej 10A 3730 Nexø
Pedersker Afstemningssted	
2. opstillingskreds (består af Pedersker, Poulsker)	Pedersker Samlingshus Pedersker Hovedgade 56 3720 Aakirkeby
Aakirkeby Afstemningssted	
2. opstillingskreds (består af Aakirkeby, Nylars, Vestermarie)	Aakirkeby-Hallerne, Hal B Grønningen 3 3720 Aakirkeby
Klemensker Afstemningssted	
1. opstillingskreds (består af Nyker, Klemensker)	Bornholms Ungdomsskole Sct. Klemensgade 26 3782 Klemensker
Rønne Afstemningssted	
1. opstillingskreds	Rønne Idrætshal Torneværksvej 1 3700 Rønne
Hasle Afstemningssted	
1. opstillingssted (består af Rutsker, Hasle, Sorthat-Muleby)	Hasle Idrætshal Byvangen 6 3790 Hasle

Behovet for bemanding på valgdagen, til fintællingen og som brevstemmemodtagere

Rolle/ansvar	Antal
Valgstyrere inkl. valgstyrerformænd	47
Tilforordnede	72
Politisk udpegede brevstemmemodtagere	12
I alt	131

Administrative medarbejdere som brevstemmemodtagere	12
Valgsekretariat + kommunikationsmedarbejder	7
Valgstyrersekretærer	9
Stedfortræder for valgstyrersekretærer	9
Elever	8
Stemmetællere	43
Tekniske servicemedarbejdere	10
IT-medarbejdere	2
Kantinemedarbejdere	4
Medarbejdere i Borgerservice (Folkeregister)	3
I alt	108
Medarbejdere til fintællingen og nedtagning af stemmebokse, IT-udstyr mv.	40
I alt	40
Total antal personer	279

Administrationen foreslår, at de politiske partier indstiller så mange personer som muligt til at blive valgstyrere, valgtilforordnede og som brevstemmemodtagere.

Vi har desuden et godt samarbejde med de bornholmske borgerforeninger, om at deres medlemmer kan deltage som tilforordnede. Som supplement hertil kan administrationen vælge at rekruttere frivillige, såfremt dette skulle blive nødvendigt for at komme i hus med det nødvendige antal tilforordnede til valgdagen.

Brevstemmehold

Der skal udpeges brevstemmehold til at modtage brevstemmer i diverse boformer, som f.eks. plejehjem og plejecentre samt i vælgerens eget hjem. Hvert brevstemmehold består af 1 politisk udpeget tilforordnet og 1 administrativ medarbejder. Administrationen foreslår, at der i alt udpeges personer til 12 brevstemmehold.

Stemmeoptællingen

Stemmeoptællingen foretages på de enkelte afstemningssteder umiddelbart efter afstemningens afslutning, med efterfølgende fintælling i opstillingskredsene senest dagen efter afstemningen.

Fintællingen foregår dagen efter selve valgdagen i Rønne Idrætshal. Administrationen foreslår, at administrationen udpeger et antal medarbejdere til dette arbejde.

Valgbussen

Administrationen ønsker, som ved tidligere valg, at bruge valgbussen nogle dage til at indsamle brevstemmer rundt omkring på øen, inden for de sidste 3 uger før valgdagen.

Der udarbejdes en køreplan for bussens placeringer rundt på øen, som borgmesteren bemyndiges til at godkende.

Indsamlinger på valgdagen

Der er ved tidligere valg givet tilladelse til indsamlinger ved afstemningsstederne forudsat at de blev holdt udenfor afstemningslokalet og i øvrigt ikke er til gene for selve valghandlingen.

Økonomiske konsekvenser

Udgiften til at afholde nærværende Kommunal- og Regionsrådsvalg forventes at kunne holdes inden for det afsatte budget på 1.315.000 kr. under bevilling 64 Politikere.

Punkt 6: Etablering af Lokalplejehjem

25/6271

Politisk sagsgang

Social- og Sundhedsudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Et bredt flertal i Folketinget har med den nye ældrereform besluttet, at det fra 1. januar 2025 skal være muligt for kommunerne at oprette en ny type plejehjem, benævnt lokalplejehjem. Der skal politisk tages stilling til, hvorvidt Bornholms Regionskommune ønsker at gøre brug af muligheden for at etablere lokalplejehjem

Sagen sendes i høring i Ældreråd og Handicapråd før fremstilling for kommunalbestyrelsen.

Indstilling

Direktionen indstiller til kommunalbestyrelsen, at

a) Sagen om etablering af Lokalplejehjem udskydes til beslutning i den nye kommunalbestyrelse.

Eller i stedet for,

b) At der allerede nu startes en proces til at tilvejebringe et beslutningsgrundlag til brug for etablering af lokalplejehjem.

c) Såfremt kommunalbestyrelsen beslutter sig for indstilling b) bedes der tages stilling til om dette skal ske ved

1. I form af et nyt lokalplejehjem eller alternativt ved
2. Omdannelse af et eller flere eksisterende plejehjem/-centre.

Beslutning Social- og Sundhedsudvalget den 05-05-2025

Social- og Sundhedsudvalget anbefaler b) og c) 2.

Bjarne Hartung Kirkegaard og Sanne Friborg kan ikke medvirke, da de anbefaler a).

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Indstillingens a) anbefales.

Jonna Nielsen, René Danielsson og Søren Schow kan ikke medvirke, idet de anbefaler Social- og Sundhedsudvalgets indstilling.

Sagsfremstilling

Den nye lov om lokalplejehjem, som trådte i kraft 1. januar 2025, giver kommunen mulighed for at etablere eller omlægge de nuværende kommunale plejehjem/-centre til en ny type frisatte plejehjem. Kommunen får dermed mulighed for at etablere plejehjem med større frihedsgrader end øvrige kommunale plejehjem.

Lokalplejehjemmene får samme frihedsgrader som private friplejehjem og er kendetegnet ved:

- Kommunalt ejerskab.
- Selvstændig driftsenhed med frisættelse fra kommunalbestyrelsens politikker og krav.
- Adskillelse af myndighed og drift sådan, at en selvstændig og professionel bestyrelse har ansvaret for drift og økonomi, mens kommunalbestyrelsen fortsat har ansvaret for visitation, finansiering og forsyning.

Lokalplejehjem vil få mulighed for at tilbyde beboerne tilkøbsydelser. Tilkøbsydelser kan fx være ekstra rengøring, mad til pårørende eller forplejning i forbindelse med fejring af mærkedage. Tilkøbsydelser skal være ydelser, der ligger ud over, hvad beboerne er berettiget til efter gældende lov.

Lokalplejehjem etableres som kommunale aktieselskaber, der driver lokalplejehjemmet. Der kan ikke være private kapitalandele i selskabet. Kommunale aktieselskaber er omfattet af selskabsloven og de ledelsesprincipper, som følger af loven. Det betyder, at generalforsamlingen er plejehjemmets øverste myndighed. Bestyrelsen vælges af generalforsamlingen, hertil kommer 1 medlem, som udpeges af medarbejderne. Bestyrelsen består af i alt 5 medlemmer; 1 der repræsenterer den kommunale ejer, 3 fra lokalområdet eller det lokale erhvervsliv, 1 medlem valgt blandt medarbejderne.

Bestyrelsesmedlemmerne udpeges således, at bestyrelsen tilsammen besidder de nødvendige kompetencer og erfaringer, for eksempel i relation til: 1) Drift af selskab eller virksomhed. 2) Forvaltning og jura, herunder selskabsret. 3) Strategi og ledelse. 4) Pleje- og sundhedsfaglighed. 5) Civil- og lokalsamfund.

Kommunen kan efter aftale og modbetaling udføre administrative opgaver for lokalplejehjemmet.

Lokalplejehjem drives i plejeboliger jfr. almenlovens § 5 stk. 2, eller plejehjem efter § 47 i ældreloven. Aktieselskabet indgår kontrakt om leje af serviceareal med ejeren af bygningen. Boligerne er omfattet af kommunal anvisningsret.

Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at føre tilsyn med, at lokalplejehjem varetager sine opgaver inden for rammerne af lovgivningen. Dette tilsyn er et juridisk tilsyn, der ikke skal forveksles med det ældrefaglige eller plejefaglige tilsyn, der føres af fx det kommende ældretilsyn. Det juridiske tilsyn indebærer, at kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med, at det kommunale aktieselskab, der driver lokalplejehjem overholder de regler, der gælder for aktieselskabets virksomhed, herunder reglerne i ældreloven, serviceloven og reglerne i denne lov. Kommunen vil selv kunne tilrettelægge tilsynet.

KL har påtaget sig opgaven med at understøtte de kommuner, der vælger at afprøve og etablere et lokalplejehjem. KL har derfor samlet set fire initiativer, der skal understøtte etableringen af lokalplejehjem; et rejsehold, ansøgningspulje til kommuner der vil undersøge muligheden for etablering af lokalplejehjem, juridisk bistand til udarbejdelse af vejledende materiale ifm. omlægningen til og etableringen af lokalplejehjem samt vejledning og kompetenceudvikling for medlemmer af lokalplejehjemsbestyrelser.

Der er opslået en ansøgningspulje som kommunerne kan søge. For at få tildelt midler fra puljen skal der være opbakning til projektet på relevant ledelsesniveau, hvilket vil sige kommunalbestyrelsen. Puljens formål er at afhjælpe midlertidige

administrative udgifter hos kommunerne i forbindelse med omlægning til eller etablering af lokalplejehjem. Det kan fx være midlertidigt frikøb af kommunale medarbejdere, kortvarige administrative udgifter til IT og HR eller ekstern bistand til lokale juridiske problemstillinger.

Der uddeles et fast beløb på 4,0 mio. kr. pr. kommune til de første syv kommuner, der lever op til ansøgningspuljens krav. Den ottende kommune, der lever op til ansøgningspuljens krav, vil modtage et tilskud 2,9 mio. kr. i stedet for 4,0 mio. kr. En kommune kan maksimalt modtage 4,0 mio. kr. fra ansøgningspuljen i 2025. Ansøgningsfristen er 6. november 2025.

Ansøgningspuljen udmøntes igen i 2026 og 2027, hvor der er afsat yderligere tilskud til ansøgningspuljen. Kommuner, der modtager tilskud fra ansøgningspuljen i 2025, kan ikke modtage tilskud fra ansøgningspuljen i 2026 og 2027.

Det er administrationens anbefaling, at beslutningen om at udnytte reglerne om lokalplejehjem udsættes til den nye kommunalbestyrelse i 2026. Begrundelsen er, dels at det vil give mulighed for at trække på andre kommuners erfaringer, og dels at ældrelovens implementering, herunder helhedspleje, faste team og udvidet frit valg, er en arbejdsmæssig stor opgave i 2025, og der ikke umiddelbart er ressourcer til at løse en opgave om etablering af lokalplejehjem.

Økonomiske konsekvenser

Hvis der politisk er et ønske om, at Bornholms Regionskommune skal etablere nyt lokalplejehjem eller omlægge eksisterende plejehjem/-centre til lokalplejehjem, vil der skulle udarbejdes et økonomisk oplæg, som beskriver de økonomiske konsekvenser.

Der er ingen økonomiske konsekvenser ved ikke at etablere lokalplejehjem.

Supplerende sagsfremstilling

Høringssvar fra Ældreåd og Handicapråd vil blive sendt til kommunalbestyrelsesmedlemmerne pr. mail inden kommunalbestyrelsesmødet den 22. maj 2025.

Punkt 7: Økonomien i folkeskolens kvalitetsprogram

25/7998

Politisk sagsgang

Børne -og Skoleudvalget orienteres

Økonomi- og Klimaudvalget orienteres

Kommunalbestyrelsen orienteres

Resumé

Denne sag indeholder en oversigt over folkeskolens kvalitetsprogramms overordnede økonomi og udfolder, hvordan Bornholms Regionskommunes almene skoler planlægger, så skolerne lever op til programmets krav inden for den økonomiske ramme.

Med aftalen igangsættes en række initiativer, som dels finansieres af eksisterende midler i skolevæsnet og dels af nye midler på driften. Det er to initiativer, Afskaffelse af understøttende undervisning (UUV) og Ny timeplansfordeling, der udgør midlerne til finansiering af programmets initiativer indenfor skoleområdet samlede ramme. Disse midler placeres i en timebank ude på den enkelte skole. Hvad angår disse to initiativer, er der tale om en omorganisering af midler ude på skolerne i et ”lukket kredsløb”. Omorganiseringen har foranlediget behov for, at skolerne planlægger skoleåret på en ny måde.

Indstilling

Direktionen indstiller,

- sagen til orientering.

Beslutning Børne- og Skoleudvalget den 06-05-2025

Orientering givet.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Orientering givet.

Sagsfremstilling

Økonomien til Folkeskolens Kvalitetsprogram er et delvist lukket kredsløb med rum til lokal frihed. Det betyder, at programmet på den ene side giver bedre mulighed for at tilpasse initiativerne efter lokale behov og prioriteringer. På den anden side efterlader aftalen i programmet en stor oversættelsesopgave for den enkelte kommune og skole, som skal tage programmet ned og føre dets ambitioner ud i livet.

Denne sag indeholder en gennemgang og oversigt over programmets overordnede økonomi og udfolder, hvordan Bornholms Regionskommunes almene skoler planlægger, så skolerne lever op til programmets krav inden for den økonomiske ramme. Sagen er en opfølgning på dagsordenspunktet Orientering om folkeskolens kvalitetsprogram fra Børne- og Skoleudvalgets møde den 7. januar 2025.

Aftalen om folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse medfører et økonomisk løft på 740 millioner kroner årligt varigt (fuldt indfaset) til nye indsatser. Aftalen medfører dertil, at den understøttende undervisning afskaffes, og at antallet af fagtimer nedjusteres. Med aftalen igangsættes en række initiativer, som dels finansieres af eksisterende midler i skolevæsnet og dels af nye midler på driften. Finansieringen indenfor de eksisterende midler på driften udgøres af to initiativer, Afskaffelse af understøttende undervisning (UUV) og Ny timeplansfordeling. Afskaffelsen af UUV udgør hovedparten af midlerne til finansiering af programmets initiativer. Midlerne placeres i en timebank ude på den enkelte

skole. Der er i dette tilfælde tale om en omorganisering af midler ude på skolerne i et ”lukket kredsløb”. Omorganiseringen har foranlediget behov for, at skolerne planlægger skoleåret på en ny måde.

Dertil medfører kvalitetsprogrammet et økonomisk løft på 740 mio. kr. årligt når det er fuldt indfaset.

Timebankens timer kommer fra skolerne selv.

Med folkeskolens kvalitetsprogram afskaffes den understøttende undervisning, som blev indført med folkeskolereformen fra 2014, og erstattes af skolens timebank. Samtidig bliver muligheden for lokalt at afkorte skoledagen permanent. Der vil stadig være et minimumskrav til undervisningstidens samlede længde, som omfatter alt, hvad der indgår i skoledagen, dvs. undervisning i fagene, tid til andre aktiviteter og pauser.

Det vil være op til kommuner og skoler at beslutte, om der skal afsættes tid til andre aktiviteter end undervisningen i fagene og pauser. Skolerne er dog fortsat forpligtede til at gennemføre klassens tid, ordblindetest, screening for høj begavelse i 1. klasse og indsatser for de 10 % svageste elever i dansk og matematik.

Figur 1. Skolens timebank

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet, Faktaark: Frihed til kortere skoledage og afskaffelse af understøttende undervisning

Ovenstående figur 1 illustrerer, hvordan ressourcerne i skolens timebank kan prioriteres lokalt. De grønne bokse markerer indsatser, som skolerne er forpligtede til at prioritere. Der er ikke bindinger på, hvor meget af timebanken der skal benyttes til de forskellige kategorier - det er en lokal beslutning.

Det skal understreges, at figur 1 indeholder nationale beløb, der er gældende fra 2028 når programmet er fuldt indfaset. (For uddybning se bilag Faktaark frihed til kortere skoledag og afskaffelse af understøttende undervisning).

Skolerne har tidligere, inden for deres bevilling, skulle bruge timer fra den understøttende undervisning hvis de ønskede at forkorte skoledagen og skabe mulighed for kortere skoledage til to-voksen-timer. I stedet for denne pligt, skal skolerne nu arbejde med en timebank. Skolelederne har, i deres planlægning for skoleåret 2025/2026 indarbejdet timebanken i deres planlægningsværktøj, sådan at de fra skoleårets start, sikrer balance i de timer, skolen har til rådighed og de tiltag, der ifølge programmet skal iværksættes. (For uddybning i bilag Eksempel på planlægning med timebanken).

Fagtimetallet i indskolingen og mellemtrinnet reduceres, mens det i udskolingen øges.

Den samlede undervisningstid for eleverne opdeles i to kategorier:

Fagtimer (også omtalt som undervisningsfag).

Tid til andre aktiviteter og pauser (før aftalen også omtalt som understøttende undervisning, efter aftalen omtalt som skolens timebank).

I indskolingen og på mellemtrinnet reduceres antallet af faglektioner, og eleverne får færre

fag. Der reduceres med en ugentlig lektion i både engelsk og billedkunst i 1. klasse, i håndværk og design i 4. klasse og i natur/teknologi i henholdsvis 2. og 4. klasse. Dermed introduceres engelsk og billedkunst først for eleverne i 2. klasse.

Elevernes andet sprogfag, som er tysk eller fransk, kommer først på skoleskemaet i 6. klasse frem for 5. klasse. Til gengæld får eleverne en lektion i tysk eller fransk mere i 8. og 9. klasse for at koncentrere undervisningen over færre klassetrin med plads til mere fordybelse.

Den samlede årlige undervisningstid (inklusive pauser) i Folkeskolens kvalitetsprogram:

For 0.-3. klasse bliver det 1.030 timer. Reduktion med 80 timer.

For 4.-6. klasse er det fortsat mindst 1.320 timer.

For 7.-9. klasse er det fortsat mindst 1.400 timer.

(For uddybning se bilag Faktaark Ny timetalsmodel for folkeskolen)

Den samlede årlige finansieringsramme i aftalen

Tabel 1: Finansiering af folkeskolens kvalitetsprogram

Mio. kr. (2024-priser)	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Varigt ¹
Finansiering (a)	75	2.205	3.965	4.090	3.415	3.415	3.415	3.355
Afskaffelse af UUV	0	1.040	2.495	2.495	2.495	2.495	2.495	2.495
Ny timetalsfordeling	0	50	120	120	120	120	120	120
Central finansiering	75	245	485	610	800	800	800	740
Anlægsramme	0	865	865	865	0	0	0	0
Initiativer (b)	-75	-2.205	-3.965	-4.090	-3.415	-3.415	-3.415	-3.355
Skolens timebank	-30	-1.050	-2.475	-2.525	-2.730	-2.725	-2.730	-2.730
Heraf styrket indsats i dansk og matematik	-30	-105	-205	-305	-500	-500	-500	-500
Øget aktivitet i fritidstilbud	0	-70	-175	-175	-175	-175	-175	-175
Flere praktiske fag	0	0	0	0	-5	-15	-15	-15
Investeringer i faglokaler	0	-865	-865	-865	0	0	0	0
Erhvervspraktik for alle	0	-15	-35	-35	-35	-35	-35	-35
Junormesterlære	0	-80	-190	-190	-190	-190	-190	-190
Bøger og læsekampagne mv. ²	0	-25	-60	-60	-60	-60	-60	0
Flere pædagogiske kompetencer tæt på eleverne	0	0	-70	-155	-155	-155	-155	-155
Ramme til implementeringsstøtte	-45	-50	-45	-35	-20	-10	-5	-5
Styrket meritlæreruddannelse og videreuddannelse ³	0	-50	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Balance (a+b)	0	0	0	0	0	0	0	0

Finansiering

Anlæg - finansiering

Kommunale opgaver

Anlæg

Kommunale opgaver

Ikke-kommunale midler

Puljemidler

Ikke-kommunale midler

Kilde KL

Tabel 1 ovenfor er udarbejdet af KL og blev præsenteret på et KL-webinar i december 2024 ang. den samlede økonomiske ramme for folkeskolens kvalitetsprogram.

Hovedparten af finansieringen af initiativerne findes i en omprioritering af folkeskolens eksisterende midler og udgør cirka 78 % af den samlede finansieringsramme. Det er i de to initiativer Afskaffelse af den understøttende undervisning (UUV) og Ny timetalsfordeling, at omprioriteringen udmøntes.

Det resterende cirka 22 % af rammen ligger som en central finansiering.

Som det kan ses i tabel 1 udmøntes økonomien til initiativerne som kommunale midler, statslige puljemidler, ikke-kommunale midler.

I den centrale, statslige finansiering er en andel af midlerne placeret som statslige puljemidler eller ikke-kommunale midler. Disse midler er øremærket statslige opgaver/initiativer i forbindelse med folkeskolens kvalitetsprogram. Eksempelvis er der bøger og læsekampagne mv., ramme til implementeringsstøtte og styrket meritlæreruddannelse og videreuddannelse.

Der er afsat 2,6 mia. kr. til investering i bedre faglokaler mv. i perioden 2025 – 2027 gennem en udvidelse af anlægsrammen. Disse midler udmøntes til kommunerne som et løft af anlægsrammen og vil derfor indgå som led i aftalen om kommunernes økonomi for 2025, 2026 og 2027.

Økonomiske konsekvenser

Investeringer i faglokaler ligger i anlægsrammen

I økonomiaftalen mellem KL og regeringen er det aftalt, at der løbende og med start i 2025 vil blive anvendt en andel af anlægsrammen til nye faglokaler på skolerne. Midlerne i er en del af den bruttoanlægsramme der er aftalt i økonomiaftalen for 2025. Anlægsudgifterne var dermed en del af den samlede kommunale budgetbalance for 2025 og skulle finansieres af de indtægter fra skatter og tilskud der var i aftalen.

Der er således ikke ekstra finansiering til anlægsinvesteringerne ud over økonomiaftalen, og eventuelle lokale anlægsprojekter må dermed prioriteres inden for kommunens samlede budget for 2025-2027.

Her er der ikke tale om tilførsel af nye midler.

Driftsopgaver der tilføres nye midler fra staten

I 2025 modtager Bornholms Regionskommune fra staten i Lov- og Cirkulæreprogrammet 417.000 kr. til styrkelse af indsatsen for de 10 % svageste elever i dansk og matematik. Disse midler er blevet fordelt på skolerne efter elevtalsfordelingsnøgle.

I 2026 får Bornholms Regionskommune 1.702.000 kr. til folkeskolens kvalitetsprogram. Hertil kommer der 2.317.000 kr. i 2027 og 3.389.000 kr. i 2028.

Finansieringen af initiativerne findes dog primært i omlægning af eksisterende midler på skoleområdet.

Skolerne har tidligere, inden for deres bevilling, skulle bruge timer fra den understøttende undervisning hvis de ønskede at forkorte skoledagen og skabe mulighed for kortere skoledage til to-voksen-timer. I stedet for denne pligt, skal skolerne nu arbejde med en timebank.

I planlægningen af skoleåret 2025/2026 har skolerne skiftet til denne nye planlægningsmetode, som vil blive finpudset i løbet af foråret.

Bilag

Bilag 1 Faktaark Frihed til kortere skoledage og afskaffelse af understøttende undervisning

Bilag 2 Eksempel på planlægning med timebank

Bilag 3 Faktaark-ny-timetalsmodel-for-folkeskolen

Punkt 8: Status på tiltag for budgetbalance på bevilling 12 forår 2025

24/21789

Politisk sagsgang

Børne- og Skoleudvalget orienteres

Økonomi- og Klimaudvalget orienteres

Resumé

Økonomi- og Klimaudvalget godkendte den 2. oktober 2024 en plan for budgetbalance på bevilling 12 Børn og familie. Det overordnede mål med planen er at bringe budgetbalance på bevillingen i 2025 og fra 2026 gøre det muligt at afdrage på det akkumulerede underskud fra tidligere. Området har siden godkendelsen af planen arbejdet med at iværksætte og operationalisere målet i planen.

Hermed gives en status på planen i form af en tidlig prognose for budgetbalancen 2025 samt en kort beskrivelse af arbejdet med de to tiltag fra planen.

Overordnet viser den seneste opdaterede prognose pr. 28. februar 2025 et forventet merforbrug på -14,7 mio. kr.

Grundet det store forventede merforbrug, er der igangsat et supplerende arbejde for at kortlægge hvilke primære årsager der er til det forventede merforbrug samt forslag til tiltag der kan bringe budgettet i balance.

Indstilling

Direktionen indstiller:

- Sagen til orientering.

Beslutning Børne- og Skoleudvalget den 06-05-2025

Orientering givet.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Orientering givet.

Sagsfremstilling

Økonomi- og Klimaudvalget godkendte den 2. oktober 2024 en plan for budgetbalance på bevilling 12 Børn og familie. Det overordnede mål med planen er at bringe budgetbalance på bevillingen i 2025 og fra 2026 gøre det muligt at afdrage på det akkumulerede underskud fra tidligere.

Regnskabsafslutning 2024

Regnskabsresultat for 2024 for bevilling 12 viser et merforbrug på 5,3 mio. kr. i 2024. Med et overført underskud på 23,6 mio. kr. fra 2023, bliver underskuddet på bevilling 12 således 28,9 mio. kr. i 2024. Det samlede underskud for 2024 forventes overført til 2025 og samlet hos Center for Familie- og Voksenindsatser.

Tidlig prognose for 2025

Der er foretaget en budgetopfølgning på overordnet niveau for bevilling 12 pr. 28. februar 2025 inklusiv. effekt af genopretningsplanen.

Opfølgningen viser et forventet merforbrug på 14,7 mio. kr. i 2025. Med et overført underskud på 28,9 mio. kr. fra 2024, forventes 2025, med den foreliggende prognose, at ende med et samlet underskud på i alt 43,6 mio. kr.

Prognosen er en forværring i forhold til de tidlige forventninger for 2025, hvor prognosen ultimo 2024 også viste et forventet merforbrug, men med en indikation af en faldende tendens.

Merforbruget er koncentreret omkring foranstaltningsbudgettet, hvor udgifterne til anbringelser og følgeudgifter stiger. Der ses også stigende udgifter til forebyggende foranstaltninger og til tabt arbejdsfortjeneste.

Administrationen laver løbende opfølgninger på økonomien, og forventningerne til merforbruget i 2025 er steget med ca. 7 til 11 mio. kr. i den seneste prognose for 2025 i forhold til de tidligere udarbejdede prognoser fra november 2024. Overordnet er der ved gennemgangen af prognosen identificeret følgende ændringer i forbruget siden seneste administrative prognose i november 2024:

1. Anbringelser: yderligere merforbrug på ca. 4,1 mio. kr.
2. Tabt arbejdsfortjeneste: yderligere merforbrug på ca. 0,6 mio. kr. (netto)
3. Forebyggende foranstaltninger: yderligere merforbrug på ca. 2,9 mio. kr.

Ad. 1 Stigende udgifter til anbringelser

De disponerede anbringelsesudgifter er i forbindelse med opdatering af prognosen blevet gennemgået og tilpasset i forhold til opdaterede forventninger og naturlig afgang.

En foreløbig vurdering viser, at udgifterne til anbringelser i 2025 er steget med ca. 4,1 mio. kr. fra opfølgningen pr. 30. november 2024 til opfølgningen pr. 28. februar 2025, heraf udgør stigende udgifter 9,5 mio. kr. mens der er reduceret med 5,4 mio. kr. Stigningerne dækker over øgede indsatser, nye anbringelser, prisstigninger og opdateret data i fagsystemet. Reduktionerne omfatter reducerede indsatser og en forventet anbringelse, hvor der er fundet en alternativ løsning.

I prognosen pr. 28. februar 2025 er der 142 anbragte børn og unge ultimo februar. Heraf ligger 14 med en forventet årlig udgift over 2,0 mio. kr. i 2025, og de udgør samlet ca. 1/3 af de forventede udgifter.

Anbragte pr. opdateringsdato fordelt på indenøs eller udenøs anbringelse

Anbringelser: Sted og type	Bornholm	Udenøs	I alt
Døgninstitution	10	13	23
Eget værelse	3	6	9
LBU anbringelse	1	1	2
Netværksplejefamilie	6		6
Opholdssted		17	17
Plejefamilie	63	22	85
I alt	83	59	142

Ad. 2 Stigende udgifter til tabt arbejdsfortjeneste

Udgifterne til tabt arbejdsfortjeneste er steget med knap 40 pct. fra 2021 til 2024. Generelt ses der også en stigende tendens på landsplan jævnfør Danmarks Statistik.

De nye centre har igangsat et arbejde med at registrere og kortlægge årsager til udbetalingen af tabt arbejdsfortjeneste, for dermed at afdække muligheder for alternative løsninger. Som eksempel skal det undersøges, om der er behov for indsatser på tværs af special- og almenområdet i form af et SFO lignende tilbud, med mulighed for pasning før og efter skole, fremfor som nu 1 til 1 løsning med frikøb af forældre via tabt arbejdsfortjeneste.

Ad. 3 Stigende udgifter til forebyggende foranstaltninger

Det undersøges om der er overensstemmelse mellem registreringer i fagsystemer og det der udføres af leverandørerne. Er der ikke overensstemmelse kan det føre til unøjagtig prognose.

Derudover kan der være en række generelle forhold der har indvirkning på prognosen. Konkret forventes stigende udgifter på forebyggende indsatser som effekt af tiltag 2, hvor man søger at reducere anbringelsesudgifter.

Ifølge Socialpolitiske Redegørelse 2024 er udgifterne på landsplan til børn og unge med sociale indsatser steget med 0,8 mia. kr. nationalt fra 2022 til 2023, og er set over perioden 2020-2023 sammenlagt steget med 1,9 mia. kr. efter i en årrække at have ligget relativt stabilt frem til og med 2020. Ifølge rapporten skyldes udgiftsstigningen en stigning i udgifterne til anbringelser med 0,7 mia. kr. fra 2020 til 2023 (Socialpolitisk Redegørelse 2024: side 25).

Det undersøges om takster på opholdssteder og døgninstitutioner er steget mere end de gennemsnitlige pris- og lønfremskrivninger.

Samtidig er det en udfordring at få rekrutteret lokale plejefamilier. Center for Familie- og Voksenindsatser er fortsat afhængige af, at Familieplejeteamet får rekrutteret lokale plejefamilier, som ønsker de opgaver der er og som kan opnå socialtilsynets godkendelse hertil. Centeret har fokus på at anvende denne indsatstype når muligt som alternativ til anbringelse på institution. Der arbejdes derudover med etablering af lokalt børne- og ungehjem.

Dertil kan der være ”mønstre” ift. hvad der er sat i værk af indsatser i 2024 – hvor der fx er sager der håndteres efter Organisation 2024, og som udgør et midlertidigt udgiftspres indtil den nye organisering af opgaverne har vist sin fulde effekt.

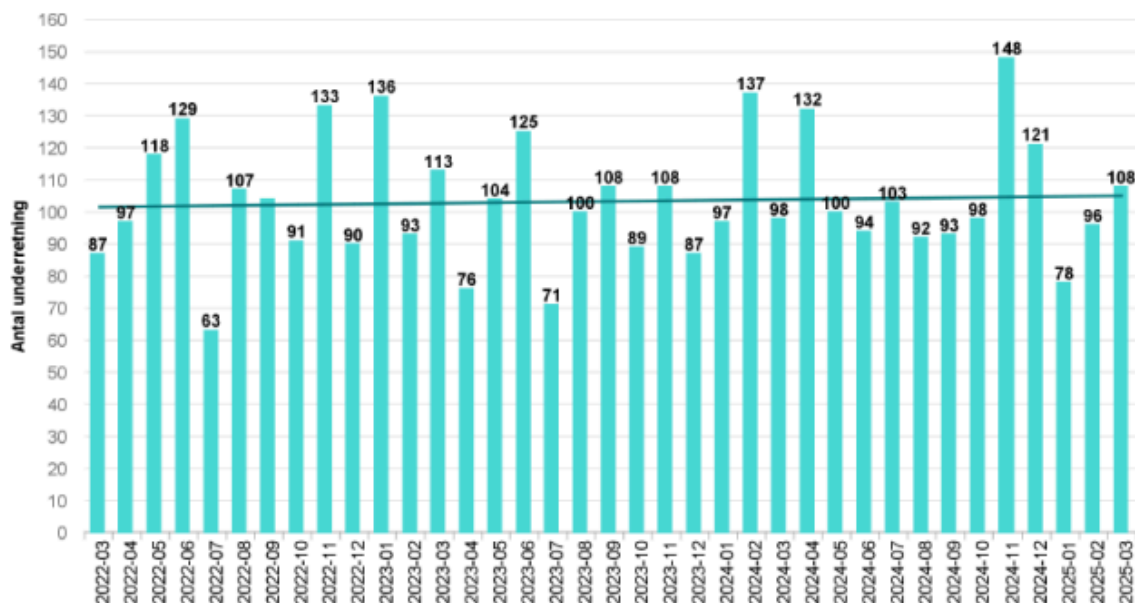
Ressourcer på myndighedsområdet

Bemandingen i myndighedsafdelingen er udfordret, hvorfor Center for Familie- og Voksenindsatser arbejder med rekruttering og fastholdelse af rådgivere.

Samtidig er der, i forbindelse med vedtagelsen af budget 2025, afsat midler til opnormering med to sagsbehandlere i myndighedsafdelingen i Børne- og familieindsatser, til at intensivere opfølgninger på foranstaltninger til børn/unge, hvor der er udviklingspotentiale omkring at ændre indsatsen til en fortsat kompenserende, men ændret indsats. Opnormeringen er ledsaget af en forventet besparelse på foranstaltningsbudgettet på 2,7 mio. kr., som er udfordret af den personalemæssige situation beskrevet ovenfor.

De nedenstående grafer viser antal underretninger samt antal åbne sager de sidste 4 år.

Underretninger pr. måned

Tendenslinjen for antal underretninger er, at der er en svagt stigende tendens på antal underretninger. Området er således udfordret af et højt antal underretninger, hvilket øger arbejdspresset i myndighedsafdelingen. Der er også ofte tale om flere underretninger på samme barn, hvilket kan medføre unødigt sagsbehandling, hvilket forsøges reduceret med blandt andet dialogbaserede tiltag. Der er især tale om, at underretninger tilkommer fra BUA (Psykiatri region) og Skole (Center for Børn og Læring). Med henholdsvis 276 og 215 underretninger i 2024 udgør denne gruppe underretninger 40% af alle underretninger. Mange af underretningerne fra BUA medfører ikke en myndighedsindsats (sag), men afstedkommer fortsat et ressourcetræk ved at dette skal afklares i visitationen.

Aldersintervaller	2024	
	Underretninger	Unikke CPR
0-11 år	793	437
12-14 år	254	144
15-17 år	259	152
Ufødt barn	7	6
Antal underretninger i alt	1313	720

Antal åbne sager

'Åbne sager' dækker over det antal sager der er åbne på børne- og ungeområdet. Sagerne er åbne, så længe der er aktivitet for barnet/den unge, og hver sag kan indeholde flere indsats pr. barn/ung. Her ses det, at antal åbne sager er steget de sidste 4 år. Mulige årsager til stigningen er, at der generelt er en større sårbarhed blandt børn og unge Bornholm, og at det øgede pres på sagsbehandlingen medfører færre ressourcer til opfølgning på sager.

Med genopretningsplanens styrkede socialfaglige fokus, heriblandt at rådgiveren skal være en del af indsatsen for borger, er dette en relevant udvikling at have for øje, da en indsats hvor rådgiveren er tættere på barnet, den unge eller familien typisk også kræver at sagsbehandleren bruger mere tid på de enkelte møder. Et højere antal åbne sager kan derfor udfordre dette tiltag.

Arbejdet med plan for budgetbalance

Siden Økonomi- og Klimaudvalget i efteråret 2024 godkendte planen for budgetbalance på bevilling 12, har området arbejdet med at iværksætte og operationalisere de beskrevne tiltag fra planen.

Der er tiltag som allerede er i gang (1. styrket socialfaglig fokus samt 2. Udbredelse af intensive indsatser). Derudover er der på baggrund af den seneste forværrede prognose iværksat yderligere tiltag, hvor to centrale indsatser er:

- Større brug af gruppetilbud fremfor individuelle tilbud
- Indsats sammen med skole/SFO/dagtilbud om mulighed for at lave tilbud der dækker tidsrummet fra 8-16 for at reducere udgifter til alternative foranstaltninger og ydelser.

Tiltag 1

I forhold til tiltag 1 om styrket socialfagligt fokus arbejdes der med følgende fire indsatser:

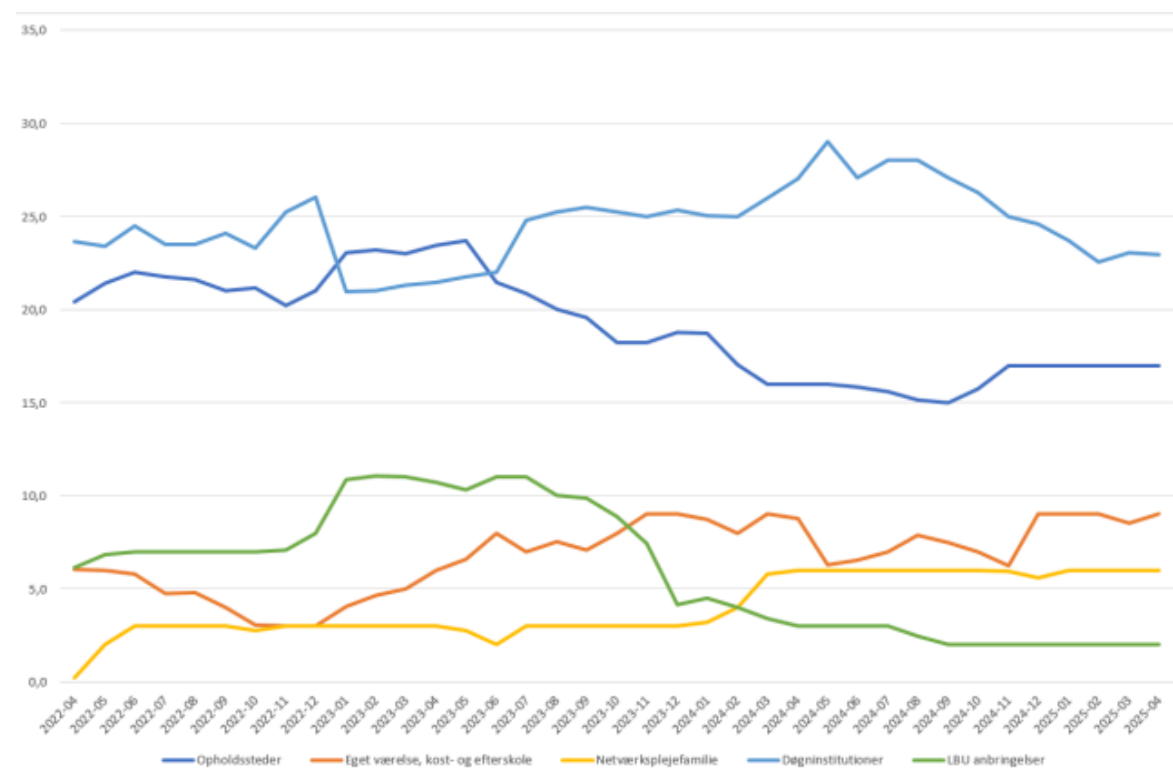
- Transparent økonomi for indsatser
- Sagsforberedende arbejde inden visitationsudvalg
- Tilpasset visitationsudvalg
- Rådgiveren skal være en del af indsatsen for borger

Arbejdet med tiltag 1 og de underliggende indsatser tager udgangspunkt i flere forskellige tilgange og strategier, hvoraf centrale strategier er nævnt i [sag til BSU d. 11. marts 2025](#), herunder at en økonomi i balance kan skabes ved at bruge indsatsrampen, hvor indsatsen tilpasses barnets behov og gradvist intensiveres, hvis den foregående indsats ikke er tilstrækkelig. Ved brug af indsatsrampen sikres en trinvis og mindst indgribende tilgang til støtte af barnet. Derudover arbejdes der med at kende tilbudsviften samt at kunne kombinere disse i parallelindsatser. I sammenhæng med udvikling af tilbudsviften arbejdes der også med at prissætte ydelser for at øge transparensen i økonomien, og dermed øge mulighederne for at styre økonomien i forhold til aktiviteten.

Center for Familie- og Voksenindsatser har løbende arbejdet med visitationsudvalgets opgave og sammensætning, og har kontinuerligt fokus på at skabe de bedste betingelser for visitationsprocessen. I arbejdet med dette tiltag er der fx fokus på et øget samarbejde mellem de forskellige instanser der er inde over det beskrivende sagsarbejde, således at det materiale der lægges til visitationsudvalget, indeholder de oplysninger der er nødvendige for afgørelse. Center for Familie- og Voksenindsatser følger endvidere udviklingen i de sager der behandles og afgøres på visitationsudvalgene, med fokus på kvaliteten af det sagsforberedende arbejde.

I forhold til delmålet om at rådgiveren skal være en del af indsatsen for borgeren, kræver dette, at der er adækvate rådgiverressourcer tilgængelige. Som beskrevet tidligere udfordres dette af flere vakante stillinger i myndighedsafdelingen (0-15 år). Udover at sætte ind i forhold til rekruttering og fastholdelse af medarbejdere er der fokus på at kompetenceudvikle kvaliteten af sagsarbejdet for at understøtte kvalitet og deri frigøre tid til den enkelte rådgiver.

Data fra Ledelsesinformationssystem viser følgende tendenser indenfor området:

Af figuren vedr. antal anbringelser fremgår det, at antallet af anbringelser har en svagt faldende tendens. Det faktiske antal anbringelser er pr. primo april 2025 faldet med 6 sammenlignet med samme tidspunkt sidste år. Især antallet af børn og unge med ophold på opholdssteder og døgninstitutioner er faldet siden 2024.

Det faktiske antal anbringelser ser pr. primo april 2025 ud til at falde, men prognosen for anbringelser antyder dog en stigning i antallet af anbringelser i resten af 2025, hvilket også forklarer stigningen i prognosen for anbringelsesudgifter. Derudover er den forventede gennemsnitspris for en anbringelse fra 2024 til 2025 stigende.

Der er arbejdet med bedre identifikation af risikofaktorer tidligt, så problemerne håndteres før de eskaleres til anbringelse. Derudover er der arbejdet med faglig og økonomisk styring herunder, at børn og unge tilbydes lokale intensive foranstaltninger. Dette arbejde fokuseres der yderligere ind på, qua prognosen for 2025.

Tiltag 2

I forhold til tiltag 2 om udbredelse af indsatser arbejdes der med at iværksætte intensive forløb for tre målgrupper:

- Målgruppe 1: Anbringelsessager med momentum for indsatsændring
- Målgruppe 2: Styrket familiebehandling – for udvalgte familier
- Målgruppe 3: Mor/barn ophold i lokale plejefamilier

Indsatserne igangsættes med henblik på at sikre et succesfuldt forløb for borgere. Idéen er at et intensivt forløb kan være med til at minimere risikoen for, at borgeren har behov for mere omfangsrige indsatser på et senere tidspunkt eller helt eliminere behovet for efterfølgende indsatser.

For at følge fremdriften i arbejdet med at iværksætte intensive indsatser for de tre målgrupper, er her en status for de tre målgrupper:

I både Center for Familie- og Voksenindsatser og Center for Job, Uddannelse, Unge og Digitalisering er der indenfor målgruppe 1 løbende opmærksomhed på udviklingen i anbringelsessager og brugen af intensive hjemmebaserede indsatser, eksempelvis ved at se på muligheder for skift i anbringelse fra børne- og ungehjem til plejefamilie eller til hjemmet med intensive hjemmebaserede indsatser.

I målgruppe 2 er det i proces, hvad angår det nyetablerede gravid- og småbørnsbehandlingsteam. Der er fokus på at få koblet myndighedsrådgiveren tættere på borgeren og indsatsen, samt få etableret et tættere og mere koordineret samarbejde med alle relevante aktører – herunder også regionen.

Der har været igangsat en prøvehandling på 'fasttrack' (indgangen ind i myndighed og tilbuddet). Det viste sig dog at generere et øget antal af sager i myndighed grundet ophør af COS-forløb (Circle of Security) som tidlig forebyggende indsats via programmet De små børns Bornholm. Der er på baggrund af de gode erfaringer med COS-forløb og i dialog med kommunens udførertilbud investeret i at øge kapaciteten og etablere nye COS-grupper.

I relation til målgruppe 3 er Center for Familie- og Voksenindsatser fortsat afhængige af, at Familieplejeteamet lykkes med at rekruttere lokale plejefamilier som ønsker opgaven med "mor og barn"-ophold og kan opnå socialtilsynets godkendelse hertil. Centeret har fokus på at anvende denne indsatstype når muligt som alternativ til familieanbringelse på institution.

Økonomiske konsekvenser

De økonomiske konsekvenser for bevilling 12 er anført i sagsfremstillingen ovenfor.

Punkt 9: Omlægning af styringsdokumenter i Center for Børn og Læring

25/4729

Politisk sagsgang

Børne- og Skoleudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Regeringen har en dagsorden om afbureaukratisering og frisættelse af den offentlige sektor, herunder folkeskolen. På den baggrund ønsker administrationen at omlægge styringsdokumenter på skoleområdet i Center for Børn og Læring, så skolelederne får mere frihed til lokalt at drive og udvikle deres skoler med fokus på elevernes trivsel og læring. Administrationen foreslår konkret at indsnævre centerets bindende mål på skoleområdet til dem, der fremgår af skolernes lokale udviklingsplaner.

Indstilling

Direktionen indstiller, at:

- forslaget om omlægning af styringsdokumenter i Center for Børn og Læring på skoleområdet godkendes, så det fremadrettet udelukkende er skolernes lokale udviklingsplaner, der fremadrettet afrapporteres årligt til Børne- og Skoleudvalget.

Beslutning Børne- og Skoleudvalget den 06-05-2025

Børne- og Skoleudvalget anbefaler indstillingen.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Regeringen har en dagsorden om afbureaukratisering og frisættelse af den offentlige sektor, herunder folkeskolen. Dette kommer blandt andet til udtryk i Folkeskolens Kvalitetsprogram - frihed og fordybelse, hvor regeringen indfører nye frihedsgrader og fleksibilitet i folkeskolen med henblik på at elevernes udvikling og dannelse kommer i fokus. Dagsordenen kommer også til udtryk i regeringens og KLs samarbejdsprogram, der indebærer en række forenklinger, også på folkeskolens område. Eksempelvis en delvis afskaffelse af bindingerne på timetallene for folkeskolens fag.

I Center for Børn og Læring har administrationen på samme måde et ønske om hele tiden at sikre skolerne og skolelederne de bedst mulige rammer for at sikre elevernes trivsel og læring. Til det formål har administrationen løbende udarbejdet blandt andet strategier og handleplaner på blandt andet skoleområdet. Strategierne og handleplanerne er hver for sig dokumenter, der understøtter arbejdet på skoleområdet i centeret. Men komplekset af styringsdokumenter har, i kombination med nye nationale initiativer, ført til at skolelederne i stigende grad oplever at have mindre tid til at løse kerneopgaven. De nationale initiativer er eksempelvis implementering af Folkeskolens Kvalitetsprogram. Tilsammen har de nationale initiativer og lokale styringsdokumenter nået et omfang, der betyder at styringsdokumenterne ikke kun opleves som en hjælp på skoleområdet i centeret, men også som en betydelig opgave, der fjerner fokus fra den daglige skoledrift.

OVERBLIK OVER STYRINGSdokumenter I CENTER FOR BØRN OG LÆRING PÅ SKOLEOMRÅDET

Styringsdokumenterne i Center for Børn og Læring på skoleområdet omfatter:

- Bornholms sammenhængende børne- og ungepolitik fra oktober 2020

Politikken indeholder i alt 18 delmål fordelt på seks værdier eller målsætninger. Politikken stiller ikke krav om regelmæssig afrapportering til Børne- og Skoleudvalget.

- IT-strategi på skoleområdet fra juni 2022 (aktuelt under revision)

Strategien indeholder 11 strategiske mål fordelt på fire indsatsområder. Handleplanen stiller ikke krav om regelmæssig afrapportering til Børne- og Skoleudvalget, men udvalget blev senest præsenteret for en status på strategien den 27. august 2024.

- Handleplanen 10 veje til god skoleudvikling fra september 2022

Handleplanen indeholder omkring 130 mål fordelt på 10 veje til god skoleudvikling. Derudover forpligtes centerledelsen til at opdatere handleplanen senest i 2026. Handleplanen stiller ikke krav om regelmæssig afrapportering til Børne- og Skoleudvalget.

- Strategien Fælles Folkeskole Bornholm fra maj 2023

Strategien indeholder 21 handlinger på baggrund af syv indsatsområder. Jævnfør strategien skal centeret hvert år give en status til Børne- og Skoleudvalget på arbejdet med strategiens vision og mål.

- Bornholms Regionskommunes ni skolers lokale udviklingsplaner fra marts 2024

Skolernes lokale udviklingsplaner indeholder forskellige antal mål og handlinger.

- Handleplanen for øget skoletilvær, mindre skolefravær og skolevægning i den bornholmske folkeskole fra juni 2024

Handleplanen indeholder omkring 25 mål fordelt på fire indsatsområder, herunder gennemførelse af prøvehandling. Handleplanen stiller ikke krav om regelmæssig afrapportering til Børne- og Skoleudvalget.

- Det Fælles Børnesyn fra december 2024

Det fælles børnesyn indeholder seks retningslinjer og målsætninger for hvordan elever skal mødes af personalet. Børnesynet stiller ikke krav om regelmæssig afrapportering til Børne- og Skoleudvalget.

De forskellige styringsdokumenter indeholder tilsammen en lang række mål, som centeret skal arbejde for at indfri. Enkeltvis bidrager målene positivt til Bornholms skolevæsen, men centeret har ikke ressourcer til at arbejde meningsfuldt med at indfri alle målene. Der har eksempelvis været situationer, hvor skolernes udviklingsplaner og andre styringsdokumenter sideløbende har stillet krav om prøvehandling inden for samme tema. Dette har ikke altid været muligt for skolelederne at føre ud i livet.

Centeret har blandt andet haft svært ved at prioritere prøvehandling og afrapportering i regi af Handleplanen for øget skoletilvær, mindre skolefravær og skolevægning i den Bornholmske Folkeskole. Ligeledes har centeret haft svært ved at prioritere implementering af Det Fælles Børnesyn.

ADMINISTRATIONEN FORESLÅR AT INDSNÆVNE CENTERET BINDENDE MÅL PÅ SKOLEOMRÅDET TIL DEM, DER FREMGÅR AF SKOLERNES LOKALE UDVIKLINGSPLANER

Administrationen foreslår, at de bindende mål for centeret på skoleområdet og skolelederne indsnævres til at være dem, der fremgår af skolernes lokale udviklingsplaner. Administrationen foreslår endvidere, at status for mål i skolernes lokale udviklingsplaner fremadrettet afrapporteres årligt til Børne- og Skoleudvalget.

Forslaget vil for det første give skolelederne bedre muligheder for at arbejde indgående med målene i deres udviklingsplaner, det vil for det andet være mere tydeligt hvilke mål, den enkelte skole styrer efter, og det vil for det tredje give skolelederne mere frihed til at håndtere lokale muligheder og udfordringer.

Omlægningen af styringsdokumenterne vil betyde, at centeret ikke vil afrapportere på status og indfrielse af mål for andre styringsdokumenter på skoleområdet end skolernes udviklingsplaner.

Forud for næste opdatering af de lokale udviklingsplaner i 2026 vil administrationen bede om Børne- og Skoleudvalgets og Sammen om Skoles ønsker til et eller flere tværgående mål, som vil blive indarbejdet i skolernes udviklingsplaner.

Skole- og dagtilbudschefen vil fortsat forvente af skolelederne, at de arbejder og prioriterer i overensstemmelse med komplekset af styringsdokumenter, men uden krav om regelmæssige afrapporteringer.

Økonomiske konsekvenser

Omlægning af styringsdokumenter i Center for Børn og Læring har i sig selv ingen økonomiske konsekvenser.

Bilag

Bornholms sammenhængende børne- og ungepolitik 0-29 år

Fælles Børnesyn

FællesFolkeskole Bornholm, strategi

It-strategi på skoleområdet

Handleplan for øget skoletilvær

Ti veje til god skoleudvikling

Hans Rømer Skolens udviklingsplan

Heldagsskolens udviklingsplan

Kildebakkens udviklingsplan

Kongeskærskolens udviklingsplan

Paradisbakkeskolens udviklingsplan

Svartingedal Skoles udviklingsplan

Søndermarksskolens udviklingsplan

Ungdomsskolens udviklingsplan

Åvangsskolens udviklingsplan

Punkt 10: Revidering af Styrelsesvedtægt for Bornholms Regionskommunes skolevæsen 2025

25/1668

Politisk sagsgang

Børne- og Skoleudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Den kommunale styrelsesvedtægt for folkeskolen, som er forankret i folkeskolelovens § 41, fastlægger rammerne for Bornholms folkeskoler. Skolestyrelsesvedtægten og de tilhørende bilag fastsætter de lokale rammer for Bornholms folkeskoler, herunder skolebestyrelsernes og skolechefens kompetencer og handlemuligheder samt skoleledernes beføjelser.

Vedtægten og det uddybende bilag er blevet revideret for at afspejle ændringer i lovgivning og den organisatoriske virkelighed.

Revideringen sikrer en opdateret styrelsesvedtægt, der fungerer som styringsredskab for både skoler og den centrale administration. Der er et uddybende bilag og en valgprocedure for skolebestyrelser som selvstændige bilag til vedtægten.

Indstilling

Velfærdsdirektøren indstiller, at:

- Kommunalbestyrelsen sender forslag til den reviderede styrelsesvedtægt og bilag for Bornholms Regionskommunes skolevæsen i høring i skolebestyrelserne og til kommentering i CenterMED i Center for Børn og Læring.

Beslutning Børne- og Skoleudvalget den 06-05-2025

Børne- og Skoleudvalget anbefaler indstillingen.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Den kommunale styrelsesvedtægt for folkeskolen er forankret i folkeskolelovens § 41, der bestemmer, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en vedtægt for styrelsen af kommunens skolevæsen.

Skolestyrelsesvedtægten med tilhørende bilag danner de lokale rammer for Bornholms folkeskoler virksomhed, skolebestyrelsernes kompetencer, skolechefens kompetencer og handlemuligheder samt skoleledernes handlemuligheder.

Den eksisterende styrelsesvedtægt er blevet revideret for at sikre, at styrelsesvedtægten er opdateret i forhold til de ændringer der har betydning for skolens virke, samt for at den afspejler den organisatoriske virkelighed.

Denne revidering skal sikre en opdateret og aktuel styrelsesvedtægt som styringsredskab for såvel de enkelte skoler som for den centrale administration. I forbindelse med revisionen af styrelsesvedtægten har administrationen fastholdt, at styrelsesvedtægten vil have tilknyttet et uddybende bilag og en valgprocedure for valg til skolebestyrelser i Bornholms Regionskommune, som selvstændige bilag til styrelsesvedtægten.

Ændrede forhold

Revisionen af styrelsesvedtægten, samt bilaget indebærer primært en generel opdatering af indhold så det stemmer overens med den organisatoriske virkelighed og de nuværende forhold på skoleområdet.

- I afsnittet om samrådet i styrelsesvedtægten, er det tilføjet, at det nu er muligt for samrådets faste deltagerkreds at supplere med øvrige ad hoc deltagere, der har særlig interesse i eller viden om, de sager der behandles på et givent møde.
- Afsnittet ”Ressourcetildeling” er tilrettet og der er blevet tilføjet ’et afdelingsbeløb pr. afdeling med selvstændig matrikel’ til den eksisterende tildelingsmodel på almenområdet. Det er ligeledes præciseret, hvordan midler tildeles til en distriktsskole med én afdeling samt til en skole med flere afdelinger, ud fra hvad der tildelingsmæssig er påkrævet.

? Afsnittet ”Befordring af elever” er tilrettet og der er tilføjet underafsnit om planlægning af busruter samt befordringsgodtgørelse.

- Afsnittet ”Motion og bevægelse” er udgået af bilaget, da der i forbindelse med aftalen omkring Folkeskolens Kvalitetsprogram – Frihed og fordybelse, var enighed i Forligskredsen om at afskaffe det centrale krav om, at eleverne skal have motion og bevægelse i gennemsnitligt 45 minutter om dagen, men også at bevægelse i løbet af skoledagen fortsat er vigtig og derfor skal understøttes på anden vis. Den enkelte skolebestyrelse kan beslutte princip omkring bevægelse i skoletiden. Jf. afsnittet: Frihed til lokale beslutninger om bevægelse i skolen i undervisning ud af styrelsesvedtægten.
- Afsnittet ”Understøttende undervisning” er udgået af bilaget, da der i forbindelse med aftalen omkring Folkeskolens Kvalitetsprogram – Frihed og fordybelse, var enighed i Forligskredsen om, at afskaffe den understøttende undervisning, hvor ressourcerne herfra fastholdes i folkeskolen med mulighed for lokale prioriteringer. Jf. afsnittet ”Frihed til kortere skoledage” og ”afskaffelse af understøttende undervisning”
- Afsnit i bilaget der vedrører specialområdet, er ikke revideret i denne sag, da der på nuværende tidspunkt er et analysearbejde i gang og eventuelle ændringer nærtstående. Det vil blive rettet når der er afklaring i forhold til dette. Afsnittene er markeret med grå skrift.

Der vil blive tilføjet relevante emner, der opstår som følge af kvalitetsprogrammet, herunder Juniormesterlærer, når dette bliver implementeret.

I overensstemmelse med Folkeskolelovens § 41, skal styrelsesvedtægten for kommunens skolevæsen sendes i høring i skolebestyrelserne forud for en politisk beslutning. De samlede styringsdokumenter forelægges hermed til politisk behandling.

Sagsgang for revidering af Styrelsesvedtægten.

Dato	Udvalg/møde	
06.05.25	BSU	
14.05.25	ØKU	
22.05.25	KB	
23.05.25	Høringsbrev sendes ud	
01.07.25	Høringsperiode ophører	
26.08.25	BSU	
10.09.25	ØKU	
18.09.25	KB	Beslutning

Økonomiske konsekvenser

Bilag

Styrelsesvedtægt for Bornholms Regionskommunes skolevæsen 2025

Bilag til Styrelsesvedtægten for Bornholms Regionskommunes skolevæsen 2025

Valgprocedure for valg til skolebestyrelser i Bornholms Regionkommune

Punkt 11: Bo42 ansøger om igangsættelse af renovering af Afd. Søndergården

25/7339

Politisk sagsgang

Erhvervs-, Bolig- og Beskæftigelsesudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Bo42s boligafdeling Søndergården skal renoveres. Renoveringen er beskrevet i en fysisk helhedsplan for boligafdelingen. Kommunalbestyrelsen har d. 17.12.2020 gennem en Skema A godkendelse bl.a. givet tilsagn til, at Bo42 kunne indhente tilbud på renoveringsarbejdet på grundlag af en foreløbig, fysisk helhedsplan, og til at kommunen ville give økonomisk støtte til renoveringen.

Bo42s bygherrerådgiver, Kuben, har på Bo42s vegne ansøgt Bornholms Regionskommune om at godkende Skema B, der er udarbejdet med afsæt i licitationsresultatet.

I denne sag skal Kommunalbestyrelsen beslutte, om det kan godkendes at renoveringen gennemføres som beskrevet i den *reviderede*, fysiske helhedsplan for renoveringsprojektet, herunder den fremlagte finansieringsmodel.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- den samlede, reviderede helhedsplan godkendes med en anskaffelsessum inkl. moms på i alt 209,599 mio. kr., hvilket indebærer, at
 - det godkendes at beboernes månedlige husleje som følge af helhedsplanens gennemførelse stiger med 8,1 %
 - der gives 100 % garanti for et realkreditlån stort 75,344 mio. kr. med 50% regaranti fra Landsbyggefonden
 - der gives garanti på (foreløbigt beregnet) 69,01 % for et realkreditlån stort 87,155 mio. kr.
 - det godkendes, at der som en del af finansieringen af helhedsplanen anvendes 18 mio. kr. fra afdelingens reguleringskonto
 - der nedlægges én bolig som konsekvens af, at den fysiske helhedsplan gennemføres
 - der iht. Støttebekendtgørelsens § 40 fastsættes en frist for renoveringsarbejdets start til d. 1.9.2025
 - bygherre (Bo42) iht. Støttebekendtgørelsens § 42 får ovennævnte godkendelser på det vilkår, at kommunen efter renoveringsstart skal godkende alle væsentlige projektændringer inden iværksættelsen

Beslutning Erhvervs-, Bolig- og Beskæftigelsesudvalget den 06-05-2025

Udvalget anbefaler indstillingen.

Heidi Burgedahl afventer sin stillingtagen.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Anbefales.

René Danielsson og Søren Schow afventer deres stillingtagen.

Sagsfremstilling

Skema A-B-C processen i støttet byggeri

Almene boliger opføres og renoveres med offentlig støtte. Derfor har lovgiver fastsat en formaliseret proces, der skal sikre kontrol med at de støttede midler anvendes til det oplyste formål.

Processen kaldes i daglig tale Skema A-B-C. Ved Skema A godkendes et **tilsagn** om, at der kan opnås støtte til nybyggeriet eller renoveringsopgaven og at opgaverne kan sendes i udbud. På baggrund af udbudsresultatet af byggeriet/renoveringsarbejdet godkendes ved Skema B, at arbejdet kan **igangsættes** for en bindende anskaffelsessum, der som udgangspunkt ikke kan overskrides. Ved Skema C godkendes **byggeregnskabet**.

Landsbyggefonden, Bo42 og beboerne har godkendt den reviderede, fysiske helhedsplan

Ved renovering af en almen boligafdeling beskrives projektet i en fysisk helhedsplan. Helhedsplanen udarbejdes af boligorganisationen i samarbejde med boligorganisationens rådgiver efter dialog med Landsbyggefonden og kommunen.

I denne sag har Landsbyggefonden forhåndsgodkendt den fysiske helhedsplan og planens finansiering. Bo42s bestyrelse har herefter godkendt helhedsplanen på et møde d. 25. marts 2025 og med afsæt i Landsbyggefondens godkendelse har beboerne fået forelagt den reviderede helhedsplan på et beboermøde d. 31. marts 2025. Det fremgår af referatet fra mødet, at de fremmødte beboere vedtog helhedsplanen med 81 JA stemmer, mod 3 NEJ stemmer. 4 stemmer var ugyldige. Hver husstand har op til to stemmer.

Efter beboernes godkendelse har Kuben, som Bo42s bygherrerådgiver, på Bo42s vegne d. 2. april 2025 ansøgt Bornholms Regionskommune om at godkende Skema B. Ansøgningen er vedlagt som Bilag 1.

Indholdet i den fysiske helhedsplan for Søndergården

Boligafdelingen Søndergården bestod oprindeligt af to afdelinger, Søndergården I og II. I dag er de to afdelinger, efter krav fra Landsbyggefonden, slået sammen til én afdeling. Efter renoveringen vil der være 85 boliger i boligafdelingen.

Formålet med at gennemføre den reviderede, fysiske helhedsplan i Søndergården er at sikre, at boligerne er tidssvarende og attraktive. Kuben beskriver indholdet af helhedsplanen således:

Tagbelægningen afsnit I og afsnit II har opbrugt sin levetid og bør skiftes. Endvidere er køkkener og badeværelser utidssvarende og nedslidte.

Foruden tag-, køkken- og badeværelsesudskiftning, udskiftes også vinduerne (med ventilationsspalter) i afdelingen til energieffektiv og næsten vedligeholdelsesfri type. Herudover berøres bl.a. følgende emner:

- *Udskiftning af betonrør til kloakker*
- *Nye tage, inkl. asbestsanering af lofter*
- *Radonsikring*
- *VVS-installationer skiftes.*
- *El-installationer skiftes.*
- *Tagrum efterisoleres.*
- *Etablering af naturlig og mekanisk ventilation.*
- *Hoveddørene udskiftes i nødvendigt omfang*
- *Etablering af tilgængelighedsboliger*
- *Etablering af moderniseringsboliger*
- *Fællesrum udvides*

Ud over de fysiske udbedringer af bebyggelsen indeholder helhedsplanen tiltag, der skal modernisere og fremtidssikre afdelingen. Hvis ikke denne investering foretages i afdelingen, er der risiko for, at afdelingen på sigt ikke kan matche de krav fremtidige beboere stiller til boligerne.

Helhedsplanen indeholder derfor, ud over modernisering af badeværelser og køkkener, også fjernelse af skillevægge mellem køkken og opholdsstue så der kommer en åben planløsning med gennemlyste rum. Ligesom der etableres øget tilgængelighed i 32 boliger i stueetagen for at sikre et varieret og tidssvarende udbud af boliger på langt sigt.

Renoveringen af boligafdelingen er uddybende beskrevet i vedlagte Bilag 2, Informationsmateriale (til beboerne i Søndergården).

Udviklingen i den fysiske helhedsplans økonomi fra Skema A til Skema B

Kuben oplyser i deres ansøgning, at det samlede anlægsbudget ser således ud:

Specifikation	Skema A inkl. moms	Skema B inkl. moms	Ændring
I alt	Kr. mio. 103,199	Kr. mio. 209,599	Kr. mio. 106,400

Kuben oplyser endvidere, at den samlede forhøjelse af den økonomiske ramme fra skema A til skema B primært skyldes stigende håndværkerudgifter fra 2021 og frem, udvidelse af tagprojekt, udvidet kloakprojekt, asbesthåndtering af eksisterende tagbelægning, herunder isoleringsmateriale i lofter og radonsikring. Derudover er udgifterne til genhusning væsentligt udvidet ligesom udgifterne til bl.a. byggelånsrenter er øget.

Administrationen kan konstatere, at det ikke kun er i denne sag, at byggeomkostningerne er steget markant fra 2021 til 2025, og har derfor ikke nogen bemærkninger til omkostningsforøgelsen.

Administrationens vurdering af ansøgningen

Bornholms Regionskommune varetager på statens vegne tilsynet med almene boligorganisationer, herunder opgaven med at yde støtte i form af lån og stille garantier.

I denne sag – og i en tilsvarende kommende Skema B ansøgning vedrørende Bo42s boligafdeling i Svaneke – har administrationen i lyset af tre tilsynssager, der er rejst overfor Bo42 i fjerde kvartal 2024, ekstraordinært valgt at afholde et møde med Bo42s midlertidige forretningsfører og Bo42s revisor for at afklare, om Bo42 vurderes at:

- have et velfungerende samarbejde med bygherrerådgiveren Kuben
- have en økonomi, der kan håndtere evt. overskridelser af budgetterne for de to fysiske helhedsplaner i Søndergården og Svaneke

Det er således afgørende, at kommunen får en troværdig ekstern vurdering af, at Bo42 kan forventes at kunne håndtere såvel byggeprocessen i samarbejde med Kuben som evt. forventelige budgetoverskridelser i samarbejde med Landsbyggefonden.

Bo42s revisor og Bo42s midlertidige forretningsfører har d. 9. april 2025 tilkendegivet over for administrationen, at det er deres vurdering, at en igangsættelse af de to renoveringsprojekter i hhv. Søndergården og Svaneke, ikke indebærer nogle kendte, ekstraordinære risici.

Ovenstående vurderinger er bl.a. foretaget med afsæt i, at Landsbyggefonden i første kvartal 2025 har gennemført en økonomisk analyse af Bo42s aktuelle og potentielle forpligtelser i den kommende tiårs periode, og at dette giver Bo42s bestyrelse et kvalificeret beslutningsgrundlag i forhold til boligorganisationens muligheder for at forpligte sig økonomisk.

Derudover har administrationen overvejet, om boligerne også vil kunne udlejes efter renoveringen med afsæt i den af beboerne godkendte generelle huslejestigning fra 941 kr. pr. m² til 1.017 kr. pr. m².

Da de to boligafdelinger i Søndergården slås sammen, sker der en teknisk regulering, så boligerne i de to afdelinger fremover får samme grundleje. Derudover ændres boligstørrelsen i en række boliger. Det betyder, at huslejen for nogle boliger vil blive billigere efter renoveringen, mens huslejen for andre boliger vil stige.

En helt nyrenoveret bolig på 67 m² vil fx komme til at have en månedlig husleje på 6.058 kr. mens fx en nyrenoveret bolig på 100 m² vil komme til at have en månedlig husleje på 7.922 kr. Administrationen vurderer ikke, at disse huslejudgifter vil medføre udlejningsproblemer i byggeriet, da der generelt set er stor efterspørgsel på lejeboliger i Rønne.

På den baggrund anbefaler Administrationen samlet set, at den fremsendte Skema B ansøgning om den samlede reviderede fysiske helhedsplan godkendes.

Økonomiske konsekvenser

Garantistillelse

Da kommunalbestyrelsen godkendte Skema A i december 2020, forpligtede kommunen sig samlet til at yde:

- et lån på 200.000 kr. i kapitaltilførsel

- 100 % garanti til et realkreditlån på i alt 34,4 mio. kr. med 50% regaranti fra Landsbyggefonden
- 100 % garanti til et realkreditlån på i alt 56,8 mio. kr.

Kapitaltilførslen er uændret og er afsat i budgettet.

Derimod er garantiforpligtelsen ændret væsentligt, jf. forklaringen ovenfor om prisudviklingen på byggemarkedet. Ved en godkendelse af Skema B ansøgningen forpligter kommunen sig til at:

- give 100 % garanti for et realkreditlån stort 75,344 mio. kr. med 50% regaranti fra Landsbyggefonden
- give garanti på (foreløbigt beregnet) 69,01 % for et realkreditlån stort 87,155 mio. kr.

Garantiforpligtelsen reduceres i takt med nedbringelsen af restgælden.

Meddelelse af kommunal garanti vil efter § 3, stk. 2, i Låntagningsbekendtgørelsen ikke få betydning for kommunens samlede låntagning / låneramme, da garanti for lån til almene boliger ikke henregnes til kommunal låntagning.

Risici

Som udgangspunkt er der en risiko for at garantien udløses, hvis boligafdelingen ikke kan betale ydelserne på lånet.

Administrationen kan imidlertid konstatere, at der yderst sjældent opstår en situation, hvor almene boligafdelinger ikke overholder betalingsforpligtelserne. Dette skyldes primært, at de almene boligorganisationer er forpligtet til at opbygge en egenkapital (dispositionsfond), som kan træde til hvis boligafdelingernes økonomi bliver presset. Dertil kommer, at en risiko for at boligafdelingen bliver nødlidende, også kan søges afhjulpet gennem Landsbyggefondens støtteordninger.

Supplerende sagsfremstilling til ØKU 14.5.2025

Administrationen har ved en fejl skrevet et forkert beløb i indstillingens dot nr. 3 (87,155 mio. kr.). Det korrekte beløb er 95,695 mio. kr. og består af to selvstændige kreditforeningslån på henholdsvis 87,155 og 8,540 mio. Kr. Der søges om en garantistillelse på 69,01 % for begge kreditforeningslån.

Bilag

Bilag 1 - Bo42, Søndergården - ansøgning om godkendelse af Skema B

Bilag 2 - Informationsmateriale marts 2025

Punkt 12: Endelig vedtagelse af planer for en solcellepark ved Kildevad sydvest for Østerlars

21/3594

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Forslag til kommuneplantillæg nr. 11 (bilag 1) og forslag til lokalplan nr. 131 (bilag 2) for en solcellepark ved Kildevad har sammen med miljøvurderingsrapport (bilag 3) og udkast til projekttilladelse været i høring to gange. Efter første høring, var det nødvendigt at ændre i miljøvurderingsrapportens kapitel om biologisk mangfoldighed. En ændring i miljøvurderingsrapporten udløser ny høring. Ændringen var nødvendig, da flere høringssvar, herunder et fra Miljøstyrelsen, pegede på, at der ikke var redegjort tilstrækkeligt for påvirkningen på flagermus, padder og traner, som henholdsvis er bilag IV-arter og bilag I-fugl. Da miljøvurderingsrapporten skulle ændres, har administrationen også forsøgt at imødekomme så mange som muligt af de andre opmærksomhedspunkter, som også var kommet ind under første høring.

Første høring blev afholdt fra den 6. marts 2023 til den 22. maj 2023, og anden høring fra den 24. september 2024 til den 19. november 2024.

Der indkom efter anden høring høringssvar fra i alt forskellige 41 aktører, hvoraf 10 var berørte myndigheder. Høringssvarene har handlet om flere miljøforhold, som er blevet yderligere beskrevet i miljøvurderingsrapportens sammenfattende redegørelse (bilag 4). Der er indkommet input til planforslagene, som i nogen tilfælde har ført til mindre ændringer. Nogle af høringssvarene har også ført til ændringer i projekttilladelsen. Herudover, er der indkommet bemærkninger om kommunens sagsbehandling.

Kommunalbestyrelsen kan med dette dagsordenspunkt vedtage kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan nr. 131 for en solcellepark ved Kildevad med ændringer samt projektets tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25 (bilag 5). Til baggrund for beslutningerne vedlægges den samlede miljøvurderingsrapport og den sammenfattende redegørelse.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- a) kommuneplantillæg nr. 11 for Solceller ved Kildevad samt lokalplan 131 for en solcellepark ved Kildevad vedtages endeligt.
- b) projektets § 25-tilladelse vedtages.
Punkt b kan kun vedtages, hvis punkt a) vedtages

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 07-05-2025

Linda Kofoed Persson, Karen Lynn Jacobsen stemmer for. Søren Schow stemmer imod. Mikael Benzon og Helle Munk Ravnborg afventer deres stillingtagen.

Indstillingen anbefales.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

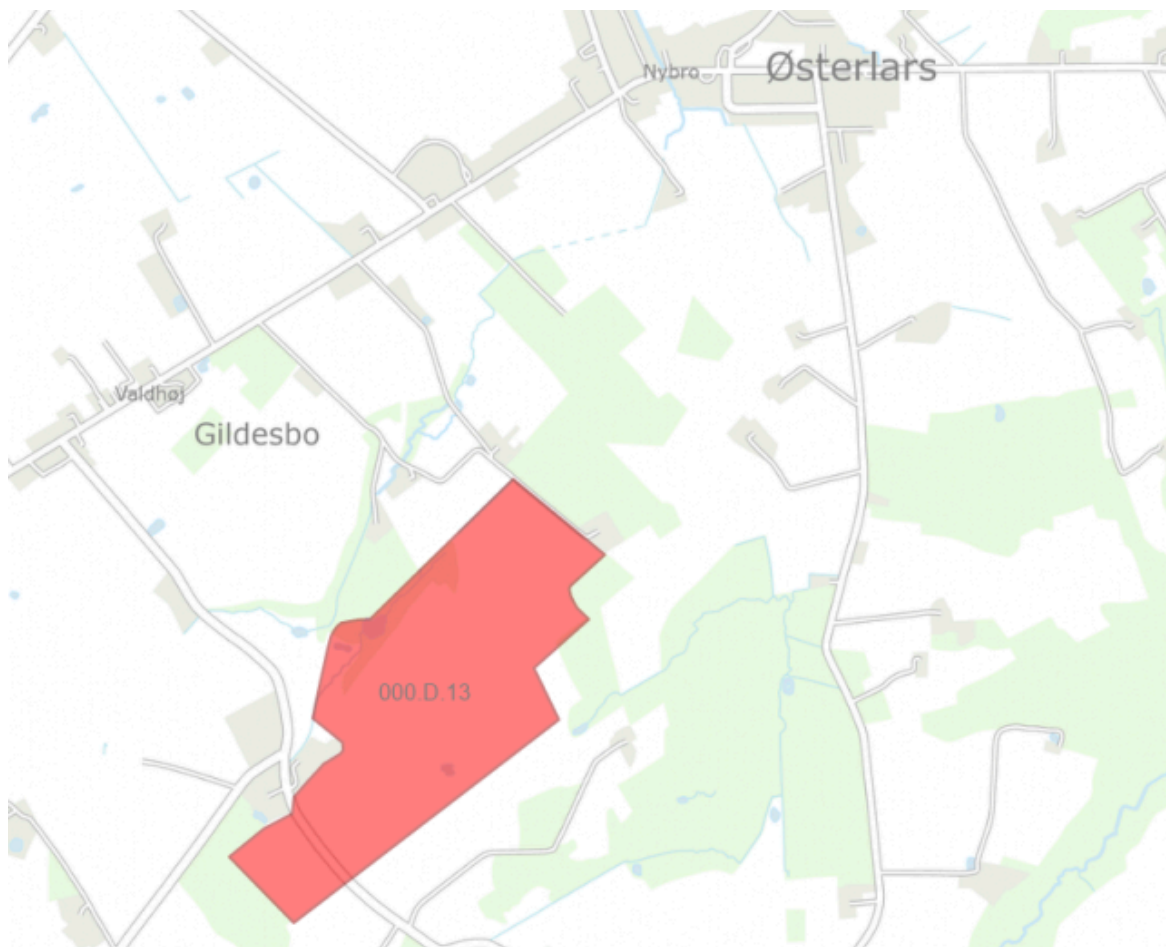
Helle Munk Ravnborg og Linda Kofoed Persson blev erklærede inhabile og deltog ikke i behandlingen af punktet.

Direktionens indstilling anbefales.

Søren Schow og René Danielsson kan ikke medvirke, idet de ikke ønsker at anbefale indstillingen.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen besluttede den 26. januar 2023 at godkende forslag til kommuneplantillæg nr. 11 og forslag til lokalplan nr. 131 samt den tilhørende miljøvurderingsrapport og sende dem i otte ugers høring. Planforslag og miljøvurderingsrapport omhandler en solcellepark ved Kildevad syd for Østerlars.

Figur 1 Plan- og projektområdet er vist med rødt. Området er beliggende syd for Østerlars.

Første høring blev afholdt fra den 6. marts 2023 til den 22. maj 2023, og anden høring fra den 24. september 2024 til den 19. november 2024.

Der indkom efter anden høring høringssvar fra i alt 41 forskellige aktører, hvoraf 10 var berørte myndigheder. En gruppe af 26 borgere som bor i lokalområdet eller har relation til borgere i lokalområdet har sammen og i mange forskellige konstellationer indgivet mange høringssvar. Høringssvarene er gengivet resumeret med administrationens bemærkninger i bilag 6. Fem andre aktører har givet høringssvar, og deres høringssvar er gengivet resumeret med administrationens bemærkninger i bilag 7. Høringssvar fra berørte myndigheder er gengivet resumeret med administrationens bemærkninger i bilag 8.

Alle høringssvar kan læses i fuld længde i bilag 9.

Høringssvarene har givet anledning til ændringer i form af nye vilkår i projekttilladelsen med tilhørende uddybning i begrundelser, lokalplanen har fået ændret få bestemmelser og både lokalplan og kommuneplantillæg har fået tilføjet uddybende redegørelsesdele.

Administrationen vurderer, at miljøvurderingsrapporten sammen med den sammenfattende redegørelse oplyser sagen, så der kan træffes afgørelse og stilles vilkår efter miljøvurderingslovens § 25.

Opmærksomhedspunkter fra høringssvarene:

Generelle input

- Der gives udtryk for at processen er startet på baggrund af misinformation om grundvandsbeskyttelse, samt at embedsværket agerer efter egne interesser.
- Der skal gives for mange dispensationer fra anden lovgivning for at gennemføre projektet.

Kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan nr. 131

- Projektet er i strid med kommuneplanens retningslinjer, og mange nævner især retningslinjer for solceller og særligt kulturmiljø
- Transformerstationen bør flyttes
- Beplantningsbæltet bør være større
- Lokalplanen bør ikke indeholde krav om hegning
- Der er ikke redegjort for hvilken betydning kommuneplantillægget vil have for Den Grønne Trepartsaftale

Samlet miljøvurderingsrapport for planer og projekt

- Nitratbelastning på grundvandet i projektområdet har ikke et omfang, der kan begrunde projektet
- Bekymring om projektets påvirkning på grundvand, både angående nitrat og angående miljøfremmede stoffer, herunder PFAS
- Bekymring om projektets påvirkning på dyreliv og småbiotoper i området samt områdets betydning som spredningsvej
- Manglende undersøgelse af sø
- Manglende undersøgelse af padder
- Manglende undersøgelse af flagermus og spørgsmål om hvorvidt den strenge beskyttelse af en bilag IV-art overholdes
- Manglende beskyttelse af traner og spørgsmål om hvorvidt en bilag I-fugl fortsat vil yngle i projektområdet
- Bekymring om den landskabelige påvirkning fra projektet og kritik af fremstilling i form af visualiseringer
- Bekymring om hvorvidt den afskærmende beplantning får afskærmende effekt, herunder om den kan etablere sig grundet højt vildttryk, som vil gnave beplantningen ned
- Bekymring om den landskabelige påvirknings effekt på turisme og friluftsliv
- Bekymring om støj, særligt fra transformerstation
- Kritik af beregninger af CO₂-udledninger og hvilken tilbagebetalingstid anlægget har for at opnå CO₂-neutralitet
- Bekymring for projektets påvirkning på arkæologiske lag i projektområdet grundet kendskab til kulturarv og fund i og omkring projektområdet
- Manglende beskrivelse og vurdering af demontering
- Manglende beskrivelse og vurdering af kabeltracé fra solcellepark til nettilslutningspunkt
- Manglende beskrivelse af interne serviceveje i projektområdet
- Bekymring om belastning både nationalt og internationalt ved produktion af solceller i form af manglende genanvendelighed, arbejdsforhold for minearbejdere og inddraget arealressource
- Naboerne har ikke tiltro til at projektet er rentabelt
- Naboernes alternativer til en solcellepark i området, herunder skovrejsning, er ikke blevet hørt.

§ 25-tilladelse

- Det ønskes, at der stilles vilkår om, at de huller som vil være tilbage når solcelleanlægget fjernes skal tildækkes
- Det ønskes, at der stilles vilkår til fastlæggelse af ansvar for vedligehold af dræn i anlægs- og driftsfasen

Administrationens vurdering af input

Ad generelle input

Beskyttelse af grundvand og opstart af projektet

Flere høringssvar peger på, at processen blev opstartet som et projekt for at sænke nitratniveauet i grundvandet i området, men at der ikke er behov for dette, da grænseværdierne ikke er overskredet. Hertil bemærker administrationen, at arbejdet med grundvandsbeskyttelse er foretaget med udgangspunkt i indsatsplanen for grundvand. Indsatsområderne er områder, hvor en særlig indsats til beskyttelse af vandressourcerne er nødvendig til sikring af drikkevandsinteresserne.

Miljøstyrelsen er den overordnede myndighed. De har lavet en omfattende undersøgelse af geologien og grundvandet i de enkelte områder, som danner baggrund for udpegningen af indsatsområderne, herunder ved Kildevad. Det overordnede ansvar for at gennemføre indsatsplanen er dog placeret hos Bornholms Regionskommune. Miljøstyrelsen står for national opfølgning på, at indsatsplanerne bliver realiseret, og kommunerne skal indberette deres indsatser. Indsatsområdet indenfor følsomme indvindingsområder ved Kildevad udgør 55,8 ha. Der er lavet en indsatsplan for Østerlars og Østermarie Vandværker, hvori indsatsområdet ved Kildevad indgår. Indsatsplanen er vedtaget af kommunalbestyrelsen i 2011. Indsatsplanen er også blevet godkendt af Miljøstyrelsen.

Grundvandsmyndigheden agerede ud fra indsatsplanen og med øje for at en indsats ligeledes kunne bidrage til Bornholms Regionskommunes Energi strategi 2040, da grundejer blev præsenteret for muligheden for at opstille solceller på arealet.

Grundvandsmyndigheden formidlede kontakt mellem grundejer og European Energy A/S, og vejledte om mulighederne for en solcellepark. Efter der var formidlet kontakt mellem grundejer og European Energy A/S har grundvandsmyndigheden ikke været med til at drive processen, men kun været involveret som berørt myndighed. Det er European Energy A/S, som har anmodet om igangsætning af planlægning efter at have indgået en privatretslig aftale med grundejer. Det ligger grundejer frit for, at vælge hvilken løsning som kan sænke ejendommens nitratudledning. Det ligger ligeledes grundejer frit for, at vælge hvem der laves aftaler med, om eventuel opstilling af solceller.

Juridisk Service i Bornholms Regionskommune udarbejdede i 2021 et notat, hvoraf det fremgår, at administrationens arbejde har været sagligt begrundet i den politisk godkendte indsatsplan for grundvandsbeskyttelse, og at administrationen ikke har overtrådt sine beføjelser i sagsbehandlingen af sagen.

Det er fortsat administrationens vurdering, at en solcellepark i området kan være med til at beskytte områdets sårbare grundvand mod nedsivning af nitrat og er i overensstemmelse med kommunens energistrategi, hvoraf bl.a. fremgår at der skal etableres planlægningsmæssig mulighed for maksimalt 50 MW nye solcelleanlæg på Bornholm. Projektet vil således dels kunne indfri en del af kommunens energistrategi om solcelleanlæg til produktion af grøn strøm, og dels være med til at beskytte områdets grundvand mod nedsivning af nitrat.

Dispensationer

Flere høringssvar udtrykker, at der skal gives for mange dispensationer fra anden lovgivning, samt at det er ulovligt at give dispensationer. Det er kendt og redegjort for, at projektet forudsætter dispensation fra naturbeskyttelseslovens §§ 17 og 18 (skovbyggelinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen). Naturbeskyttelsesloven giver mulighed for at søge dispensation, og det kan ikke betragtes som ulovligt at bruge denne mulighed. Det kan ikke afvises, at projektet i fremtiden vil få brug for andre dispensationer, eksempelvis fra lokalplanen.

Der er en restriktiv praksis for dispensationer fra fortidsmindebeskyttelseslinjen, men da der er tale om et anlæg til samfundsforsyning og et anlæg som vil blive fjernet, vurderer administrationen, at det vil være muligt at opnå dispensation.

Enhver dispensation vil blive behandlet efter gældende lovgivning og kan kun gives, hvis der er lovhjemmel og grundlag for dispensationen. Alle dispensationsansøgninger vil blive vurderet efter en konkret og individuel vurdering, og kan først behandles efter plangrundlaget er vedtaget og miljøvurderingen er fuldført.

Ad Kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan nr. 131 (Bilag 1 og 2)

Flere høringssvar peger på, at projektet ikke er i overensstemmelse med kommuneplanens retningslinjer, og at planerne derfor vil være ulovlige at vedtage. Administrationen bemærker hertil, at retningslinjerne er generelle ønsker, kommunalbestyrelsen sætter for hele kommunens udvikling, når kommuneplanen vedtages. Når der kommer et konkret projekt, som nu solcelleparken ved Kildevad, skal der redegøres for retningslinjerne, så kommunalbestyrelsen kan sammenholde det konkrete projekt med de retningslinjer, de har lagt med kommuneplanen. Kommuneplanens retningslinjer forhindrer dermed ikke projektet. Der skal redegøres for alle retningslinjerne, som er udpeget på arealet, og dette er gjort i planforslagene og var med i høringsmaterialet. Flere høringssvar peger samtidig på, at der er behov for at dispensere fra kommuneplanens retningslinjer. Begrebet dispensation findes ikke i relation til kommuneplanens retningslinjer. Det er udelukkende kommunalbestyrelsen, som har mulighed for at vægte i hvilken grad retningslinjerne skal tolkes. Der er redegjort for alle relevante retningslinjer og udpegninger i forslag til kommuneplantillæg nr. 11.

Flere høringssvar peger på, at lokalplanens byggefelt B bør flyttes. Byggefeltet bestemmer, hvor der må etableres en transformerstation. På baggrund af høringssvarene har administrationen efter dialog med European Energy A/S flyttet byggefeltet.

Flere høringssvar har udtrykt, at det foreslåede beplantningsbælte ikke ville være tilstrækkeligt. I høringsmaterialet var det foreslået, at allerede eksisterende beplantningsbælter skulle suppleres med beplantning af minimum tre nye trærækker. Hvor der ikke er eksisterende beplantning vil beplantningsbæltet skulle etableres med minimum seks trærækker. Høringssvarene udtrykte, at den eksisterende beplantning ikke havde nogen afskærmende karakter. På baggrund af høringssvarene har administrationen efter dialog med European Energy A/S ændret lokalplanen, så der vil være krav om minimum seks rækker beplantning, uanset om der er eksisterende beplantning eller ej. Hvis der eksempelvis står en træække, vil rækken således skulle suppleres af minimum fem rækker mere.

Nogle høringssvar peger på, at lokalplanen ikke bør stille krav om etablering af indhegning. Administrationen bemærker hertil, at lokalplanen ikke indeholder et krav om etablering af hegn, men blot stiller krav om, at såfremt et hegn etableres, skal det stå på indersiden af beplantningsbæltet. På baggrund af høringssvarene ændres formuleringen i bestemmelsen, så den er lettere forståelig.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø gjorde indsigelse mod forslag til kommuneplantillæg nr. 11, da det ikke indeholdt en redegørelse for den grønne treparts aftale. Administrationen har været i dialog med styrelsen, som siden har trukket indsigelsen tilbage. Administrationen har tilføjet redegørelsen til kommuneplantillægget, som beskriver, at projektet ikke påvirker den grønne trepart.

På baggrund af arbejdet med miljøinput fra høringerne, har administrationen også ændret i lokalplansforslaget, så det indeholder en større beskyttelseszone omkring området sø, og at et større egetræ som er muligt flagemushabitat ikke må

fældes.

Ad samlet miljøvurderingsrapport for planer og projekt (Bilag 3)

Nogle høringssvar i den første høring af planforslag, miljøvurderingsrapport og udkast til projekttilladelse har peget på, at der er fejl og mangler i miljøvurderingsrapporten. På baggrund af høringssvarene er der foretaget supplerende indsamling af data, uddybet i projektbeskrivelse og tilføjet vurderinger. Nogle af de store ændringer til miljøvurderingsrapporten vedrører bilag IV-arter og bilag I-fugle, demonteringsfasen og kabeltracé fra solcellepark til nettilslutningspunkt. Miljøvurderingsrapporten er opdateret. Der er herefter foretaget en fornyet høring af planforslag, miljøvurderingsrapport og udkast til projekttilladelse.

Der er også høringssvar i den anden høring af planforslag, miljøvurderingsrapport og udkast til projekttilladelse, der finder, at miljøvurderingsrapporten indeholder fejl og mangler. Administrationen har udarbejdet en sammenfattende redegørelse, der undersøger og afklarer de påpegede fejl og mangler. Administrationen har ikke fundet anledning til at opdatere miljøvurderingsrapporten yderligere. Den sammenfattende redegørelse supplerer miljøvurderingsrapporten.

Ad Sammenfattende redegørelse af miljøvurderingsrapport (bilag 4)

En sammenfattende redegørelse er et dokument, der skal udarbejdes som afslutning på en miljøvurdering af en plan. Den skal blandt andet redegøre for, hvordan miljøhensyn er integreret i en plan, samt hvordan høringssvar er taget i betragtning.

Den sammenfattende redegørelse er i denne sag blevet udvidet, så den dækker både behandling af kommuneplantillæg og lokalplan og behandling af det konkrete projekt Solcellepark Kildevad.

Den sammenfattende redegørelse behandler alle temaer rejst i høringssvarene. For de fleste temaers vedkommende finder administrationen ikke grundlag for ændringer til kommuneplantillæg, lokalplan eller § 25 tilladelse. Det er enten fordi det ikke ligger indenfor administrationens handlemuligheder i lovgivningen, eller fordi administrationen på baggrund af gennemgang i den sammenfattende redegørelse finder spørgsmålet afklaret.

For temaet vand er der fundet anledning til at tilføje to vilkår til § 25 tilladelsen samt præcisere et vilkår og uddybe i begrundelsen for afgørelsen. Det ene nye vilkår vedrører retablering og håndtering af huller fra de stolper som har været banket ned i jorden som solcellernes fundament. Det andet nye vilkår vedrører fastsættelse af ansvar for vedligehold af dræn ved anlæg og drift af solcelleparken.

Det præciserede vilkår vedrører rengøring af solpanelerne. Der er desuden ændret i begrundelsen i afsnittene omkring 'generelle vilkår' og 'drikkevandsinteresser og grundvand' i forhold til vilkårene. Der er yderligere fundet anledning til at uddybe begrundelsens afsnit om vandrammedirektivet.

For temaet natur er der fundet anledning til at ændre og præcisere § 25 tilladelsen. Ændringerne består i indførelse af vilkår vedrørende beskyttelse af flagermus og traner. Der er indsat tre vilkår. Der er desuden ændret i begrundelsen i afsnittet omkring biologisk mangfoldighed vedrørende både flagermus, padde og traner.

Ved genlæsning har Bornholms Regionskommune også fundet anledning til at flytte et vilkår vedrørende beskyttelse af flagermustræ til en bestemmelse i lokalplanen. Det er alene placering af beskyttelsen af flagermustræet, der er ændret,

hvilket medfører en beskyttelse så snart lokalplanen træder i kraft, uanset om § 25 tilladelsen udnyttes. Indholdet i beskyttelsen ændres ikke.

For temaet arkæologi er der fundet anledning til at tilføje et vilkår til § 25 tilladelsen. Vilkåret handler om at udlægge køreplader ved etablering af transformerstation. Der er samtidig ændret i begrundelsen i afsnittet omkring kulturarv, arkæologi og fortidsminder.

For temaet solcelleparkens indretning er der fundet anledning til at ændre og præcisere i § 25 tilladelsen. Ændringerne består i et vilkår vedrørende interne serviceveje samt fire vilkår angående underboring under dige. Der er foretaget præcisering af interne serviceveje i begrundelsen i afsnittet omkring drikkevandsinteresser og grundvand. Der er yderligere ændret i begrundelsen for kulturarv, arkæologi og fortidsminder.

Med de ovenfor beskrevne ændringer til kommuneplantillæg, lokalplan og § 25 tilladelse kommer den sammenfattende redegørelse frem til, at plangrundlag og projekt indeholder de nødvendige og tilstrækkelige hensyn til, at Kildevad Solcellepark kan etableres uden væsentlige miljømæssige påvirkninger. Dette er i tråd med miljøvurderingsrapporten.

Der er i høringssvar fremsat flere forskellige alternativer, herunder skovrejsning i projektområdet eller placering af solcellepark i et andet område. Administrationen vurderer ikke, at de fremsatte alternativer er mulige, enten af økonomiske eller tekniske årsager.

Ad § 25-tilladelse (bilag 5)

§ 25-tilladelsen er European Energy A/S's tilladelse til anlæggelse af Kildevad Solcellepark og den efterfølgende drift. Den indeholder vilkår, som projektejer skal leve op til, for at imødegå væsentlige negative miljøpåvirkninger.

Vand

På baggrund af høringssvar er der foretaget ændringer i tilladelsen. Ændringer består af to nye vilkår samt en præcisering af et tredje. For det første et krav til retablering efter demontering af solcelleparken, så stolpehuller lukkes forsvarligt. For det andet fastlæggelse af ansvar for vedligehold af dræn så vand fra opstrøms områder kan ledes videre. For det tredje en præcisering af, at solcellepaneler ikke skal rengøres, og at kommunen skal kontaktes, hvis der skulle opstå behov for rengøring.

Der er i høringssvar udtrykt bekymring for forurening fra solcelleparken samt risiko for skade på dræn med manglende afledning af vand til følge. Miljøvurderingsrapporten viser, at der ikke er risiko for forurening af grundvand. På baggrund af høringssvarene har administrationen efter dialog med European Energy A/S tilføjet vilkår om retablering og præciseret vilkår om rengøring for yderligere at reducere risikoen for forurening. Vilkår om ansvar for dræn handler om at sikre, at det er tydeligt, hvem der har ansvaret for at vedligeholde dræn.

Natur

På baggrund af høringssvar er der foretaget ny dataindsamling, som har medført ny viden om tilstedeværelse af flagermus i et træ i projektområdet. Der er indsat to vilkår til beskyttelse af det træ, som flagermus anvender som rasteområde indenfor projektområdet i anlægsfasen. Der er yderligere foretaget en ændring i form af et vilkår til beskyttelse af traner i deres yngleperiode. Vilkåret medfører krav til, at anlægsarbejde ikke foregår indenfor 300 meter fra tranernes rede i yngleperioden.

Der er i høringssvar udtrykt bekymring for, om den strenge beskyttelse af bilag IV-arter er overholdt, samt om en bilag I-fugleart er tilstrækkeligt beskyttet. Indførelse af vilkår til beskyttelse af flagermustræet og afstand til traner i yngleperioden under anlægsfasen skal netop sikre beskyttelsen af både flagermus og trane.

Arkæologi

På baggrund af høringssvar er der indarbejdet et vilkår om at udlægge køreplader ved etablering af transformerstation.

Der er i høringssvar udtrykt bekymring for trykskader på de arkæologiske lag. Da der vil være en del kørsel i det område, hvor transformerstationen skal bygges, er der indarbejdet vilkår om køreplader. Det vil reducere trykket fra køretøjerne og dermed reducere risikoen for trykskader på de arkæologiske lag.

Diger

Det kabeltracé, der skal føres fra solcelleparken til nettilslutningspunktet ved Åsedamsvej skal passere tre diger. For at undgå skade på digerne bliver tilslutningskablet underboret på en strækning af ca. 175 meter. Underboring beskytter digerne, men medfører en risiko for blowout. Der er derfor indført vilkår, der både fastlægger, at kablet på strækningen skal anlægges med underboring samt stiller krav til underboringens gennemførelse og håndtering ved et eventuelt blowout. Vilkårene skal både medvirke til at undgå påvirkning på digerne og minimere risiko for påvirkning på overfladevand.

Interne serviceveje

På baggrund af høringssvar er det tilføjet til projektbeskrivelsen i miljøvurderingsrapporten, at der ikke skal være interne veje i projektområdet. Det er en fejl. Projektejer har oplyst, at der vil blive etableret interne serviceveje enten i græs eller grus. Administrationen har på baggrund af projektjers oplysning indsat et vilkår i § 25 tilladelsen, der fastlægger, at der kan etableres interne serviceveje i grus.

Der er i høringssvar udtrykt bekymring for, om redningskøretøjer kan køre i projektområdet i tilfælde af ulykker, navnlig ved transformerstationen. Vilkåret om interne serviceveje i grus sikrer dels, at der ikke tilføres materialer med risiko for forurening af grundvand til projektområdet og dels at vejene har en beskaffenhed, så redningskøretøjer kan køre på dem.

Støj

I løbet af sagsbehandlingen i Kildevad Solcellepark, har Bornholms Regionskommune vedtaget en 'Forskrift for visse miljøforhold ved midlertidige bygge- og anlægsarbejder i Bornholms Regionskommune'. Forskriften sætter regler for støj i anlægsperioder, også ved etablering af Kildevad Solcellepark, og dermed er tre vilkår om støj i anlægsfasen blevet overflødige. Disse er derfor fjernet.

Videre proces

Planerne

Hvis kommunalbestyrelsen vedtager kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan 131 endeligt, vil de træde i kraft, når de bliver offentliggjort.

Hvis kommunalbestyrelsen vedtager projektets § 25-tilladelse, vil den træde i kraft, når den bliver offentliggjort.

Til baggrund for beslutningerne vedlægges den samlede miljøkonsekvensrapport og den sammenfattende redegørelse.

Kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan nr. 131 skal begge vedtages eller afvises samtidig. Projektets § 25-tilladelse kan vedtages eller afvises selvstændigt. En vedtagelse af projektets § 25-tilladelse forudsætter dog, at lokalplan nr. 158 og kommuneplantillæg nr. 27 er vedtaget.

Vedtages kommuneplantillæg nr. 11 og lokalplan nr. 131 uden § 25 tilladelsen, vil det kun være muligt, at lave anlæg og byggeri i planområdet, som ikke er omfattet af miljøvurderingsloven. Et solcelleanlæg er omfattet af miljøvurderingsloven, og planerne vil således ikke have nogen anvendelsesmulighed før § 25 tilladelsen vedtages.

Værditabsordningen

Energistyrelsen afholdte 8. oktober 2024 offentligt møde om værditabsordningen. Alle naboer som har en bolig placeret indenfor 200 meter af projektområdet har krav på kompensation fra værditabsordningen, såfremt de anmoder om dette indenfor otte uger efter afholdelsen af det offentlige møde. Borgere som bor længere end 200 meter fra området kan også ansøge om kompensation, men har ikke krav på det. Energistyrelsen har udover borgermødet skriftligt kontakttet alle relevante borgere.

Værditabsordningen administreres af Energistyrelsen og kompensationen skal betales af projektejer (European Energy A/S). Alle som bruger værditabsordningen kan i stedet vælge, at lave en frivillig aftale med projektejer. European Energy A/S har oplyst, at de har kontakttet alle som kan benytte værditabsordningen med henblik på at lave frivillige aftaler. Ifølge European Energy A/S er flere naboer indgået i dialogen. Der er ikke indgået nogen frivillige aftaler endnu. Bornholms Regionskommune har ikke lovhjemmel til at deltage i dialog om frivillige erstatningsaftaler eller Værditabsordningen.

Bornholms Regionskommune har modtaget uddybende beskrivelse fra European Energy vedrørende deres tilgang til proces for frivillige aftaler mellem dem og berørte naboer. Beskrivelsen er vedlagt som bilag 11.

Tidligere politiske beslutninger

De tidligere politiske beslutninger i planprocessen er vedlagt som bilagene 12, 13 og 14.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling til ØKU 14.5.2025

På mødet i Natur-, Miljø-, og Planudvalget den 7. maj blev der fra Enhedslisten ønsket en supplerende sagsfremstilling på følgende punkter:

- Dokumentation for dialog mellem Bornholms Regionskommune og Østerlars Vandværk om behov for tiltag til realisering af indsatsplanen for drikkevandsbeskyttelse.
- Beskrivelse af faldet i nitratpåvirkning efter udtagning af Boringsnære Beskyttelsesområder (BNBO'er).
- Undersøgelse af hvilke krav Bornholms Regionskommune kan stille projektejer ift. at undgå, at der anvendes tvangsarbejde i forsyningskæden og om det ville være bedre at stille et vilkår om ikke at bruge PFAS i overfladebehandlingen på solcellepanelerne

Dialog om etablering af solceller mellem BRK og Østerlars Vandværk

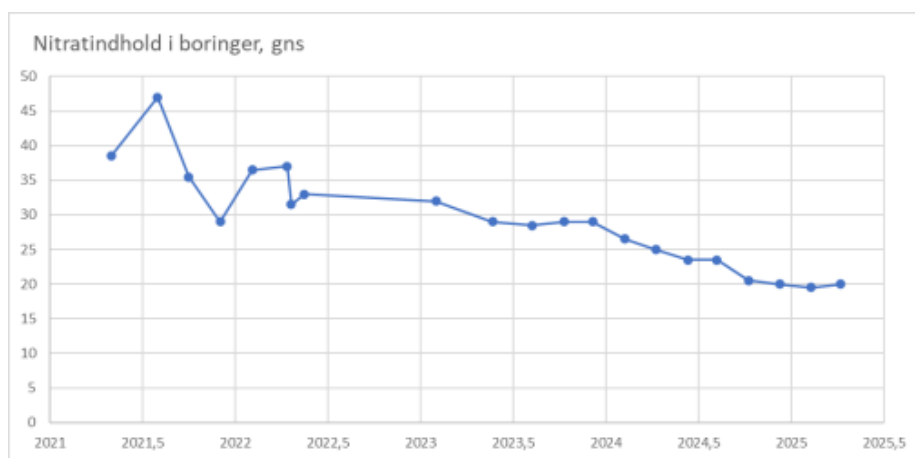
Vedlagt som bilag 15 findes mail af 17. oktober 2019, mellem vandværkets formand og drikkevandsmyndigheden om behov for tiltag i forbindelse med indsatsplanen og hvor muligheden for at etablere en solcellepark nævnes.

Dialogen med vandværkets bestyrelse fortsætter og forsinkes grundet Covid19. Der afholdes et møde mellem BRK og bestyrelsen for Østerlars Vandværk den 20. november 2020, hvor den videre proces for gennemførelse af indsatsplanen drøftes. Der findes desværre ikke noget referat fra mødet, men der var konsensus omkring at arbejde videre med ideen om en solcellepark, frem for dyre jordopkøb eller erstatninger. Mødeindkaldelsen med formanden fra Østerlars Vandværks respons findes ligeledes i bilag 15.

Faldet i nitratpåvirkning efter udtagning af BNBO'er

Nitratpåvirkning efter udtagelse af landbrugsjord i indsatsområdet, er nærmere beskrevet i det vedlagte notat, bilag 16, om vurdering af mulighederne for at nedbringe nitratindholdet ved Kildevad Kildeplads.

Figuren nedenfor viser den seneste udvikling i nitratindholdet i drikkevandet ved Kildevad:

Den nye ligevægtskoncentration er ca. 20 mg/l. Dette forventes ikke at falde yderligere, med mindre der sker ændringer i arealanvendelsen inden for det grundvandsdannende område.

Det var drikkevandsmyndighedens forventning, at efter der blev taget jord ud i BNBO, ville indholdet af nitrat falde en tid, og så stabilisere sig, når der er opnået ligevægt mellem det, der skylles ud og det, der tilføres med den aktuelle belastning.

Selvom det er usædvanligt at ligevægten indfinder sig så hurtigt efter udtagelse af BNBO'erne er dette ikke uhørt på Bornholm. Til sammenligning er opholdstiden ved Robbedale kun 2 år og det er et meget større magasin.

Den opnåede ligevægt er efter administrationens vurdering ikke tilstrækkeligt til, at indsatsen mod nitrat i området er opnået, og det vil forsat være behov for en indsats for nitratsenkning i området.

Mulighed for krav vedrørende at undgå tvangsarbejde og ændring af vilkår vedrørende PFAS i overfladebehandling af solceller

Befolkningens sundhed er en af de typer påvirkninger på miljøet, der indgår i miljøvurderingslovens brede definition af begrebet miljø. Administrationen har derfor undersøgt nærmere, om det er muligt at stille vilkår om at undgå tvangsarbejde i tilladelsen til projektet efter miljøvurderingslovens § 25. Miljø- og Fødevarerklagenævnet har behandlet dette spørgsmål i en sag om en solcellepark i Aabenraa Kommune. Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder i den sag, at en undersøgelse af arbejdsforholdene ved produktionen af solcellerne ligger ud over, hvad der med rimelighed kan kræves belyst i en miljørapport. Det må derfor også ligger ud over, hvad der med rimelighed kan stilles vilkår om i en tilladelse til projektet.

Administrationen ser derfor ikke, at der i den aktuelle sagsbehandling er mulighed for at stille krav til projekter angående at undgå tvangsarbejde i forsyningskæden.

Administrationen vil gerne gøre opmærksom på, at Bornholms Regionskommune i 2022 har modtaget en henvendelse fra projektejer om deres eget arbejde med socialt ansvar i forbindelse med produktion af solceller. Henvendelse er foretaget på baggrund af en historie i den nationale presse (TV2) om solcellefirmaers ansvar. Henvendelsen er vedlagt som bilag 17.

Der indgår for nuværende et vilkår i § 25 tilladelsen, som begrænser projektejer til at anvende en bestemt type solceller i projektet. Vilkåret er stillet fordi det er denne type solcelle, der er blevet indgående undersøgt for indhold af særligt PFAS, men også andre problematiske stoffer. Ved at stille dette vilkår, har administrationen sikret, at der anvendes en solcelletype uden PFAS i overfladebehandlingen. Det er muligt at ændre dette vilkår, så der ikke stilles vilkår til en bestemt type solcelle, men i stedet stilles vilkår til, at der ikke må være anvendt PFAS i overfladebehandlingen. Administrationen betragter dette som en lempelse af vilkåret. Det vil dog gøre det muligt for projektejer at vælge en anden type solcelle, hvis bygherre for eksempel finder ud af, at der er anvendt tvangsarbejde i produktionen af den bestemte type solcelle.

Administrationen har stillet det skrappe vilkår for at der ikke skulle være grundlag for bekymring eller tvivl om, hvorvidt projektejer vælger en sikker type solceller. Det er samtidig et vilkår, der er let at håndhæve, da det ikke giver meget rum til fortolkning. Det vil også være muligt at håndhæve et vilkår om, at der ikke må være anvendt PFAS i overfladebehandlingen af de valgte solcellepaneler. Det vil blot stille nogle større krav til dokumentation i en eventuel håndhævelsessituation.

Bilag

Bilag 1 - Forslag til kommuneplantillæg nr. 11 med ændringer på baggrund af høring

Bilag 2 - Forslag til lokalplan 131 med ændringer på baggrund af høring

Bilag 3 - Miljøvurderingsrapport for Kildevad solcelleanlæg med bilag

Bilag 4 - Udkast til sammenfattende redegørelse til samlet miljøvurdering af Kildevad Solcellepark inkl bilag

Bilag 5 - § 25 tilladelse for Kildevad Solcellepark

Bilag 6 - Høringssvar fra nabogruppe, resumeret med administrationens bemærkninger

Bilag 7 - Høringssvar fra andre, resumeret med administrationens bemærkninger

Bilag 8 - Høringssvar fra berørte myndigheder, resumeret med administrationens bemærkninger

Bilag 9 - Alle høringssvar i fuld længde

Bilag 10 - European Energy's bemærkninger til første høring

Bilag 11 - Projektejers status på frivillige aftaler

Bilag 12 - Beslutning maj 2021 - Anmodning om planlægning for solcelleanlæg ved Østerlars

Bilag 13 - Beslutning september 2021 - Igangsætning af planlægning for solcelleanlæg ved Østerlars

Bilag 14 - Beslutning januar 2023 - Godkendelse af planforslag for en solcellepark ved Kildevad sydvest for Østerlars

Bilag 15 - (Supplerende sagsfremstilling) Korrespondance med Østerlars Vandværk

Bilag 16 - (Supplerende sagsfremstilling) Nitratnotat

Bilag 17 - (Supplerende sagsfremstilling) European Energys henvendelse om forsyningskæder

Punkt 13: Godkendelse af planforslag for et sommerhusområde ved Tejnvej

21/15735

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Administrationen har udarbejdet forslag til kommuneplantillæg nr. 18 og lokalplan nr. 150 for et sommerhusområde ved Tejnvej.

Med de udarbejdede planforslag muliggør kommunalbestyrelsen etableringen af et nyt sommerhusområde, som tilgodeser landskabet, naturen og eventuelle økologiske forbindelser. Området kan bebygges med op til 8 sommerhuse på 120 m², som tilpasses området, så deres påvirkning af landskabet begrænses.

Kommunalbestyrelsen besluttede den 24. november 2022, at der skulle udarbejdes forslag til et kommuneplantillæg og en lokalplan. Kommunalbestyrelsen skal godkende de udarbejdede planforslag, inden de kan sendes i offentlig høring.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- forslag til kommuneplantillæg nr. 18 og lokalplan nr. 150 for et sommerhusområde ved Tejnvej godkendes og sendes i offentlig høring i minimum 8 uger.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 07-05-2025

Anbefales.

Beslutning Økonomi- og Klimaudvalget den 14-05-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Området ved Tejnvej (Solvang), umiddelbart syd for Allinge, er udlagt til sommerhusområde i et landsplandirektiv for udlæg og omplacering af sommerhusområder i kystnærhedszonen, hvor området kan overføres fra landzone til sommerhusområde med en lokalplan. Det er en forudsætning for lokalplanen, at området er udlagt med en ramme i kommuneplanen, hvorfor der ligeledes skal udarbejdes et tillæg til kommuneplanen.

Oversigtskort med indtegnede planområde

Kommunalbestyrelsen besluttede den 24. november 2022, efter anmodning fra grundejer, at administrationen skulle udarbejde forslag til et kommuneplantillæg samt en lokalplan.

Der blev afholdt et digitalt borgermøde den 30. oktober 2024 i forbindelse med udarbejdelsen af planforslagene.

Forslag til kommuneplantillæg

Kommuneplantillægget udlægger en ramme for lokalplanlægning, som fastsætter, at området må anvendes til sommerhus- og fritidsboligbebyggelse og maksimalt kan udstykkes i otte sommerhusgrunde med en minimumsstørrelse på 825 m². For hvad angår bebyggelsesomfang fastsættes det, at bebyggelsesprocenten ikke må overstige 15, etageantallet ikke må overstige én, og den maksimale bygningshøjde ikke må overstige 5 meter.

Kommuneplantillægget ophæver endvidere den del af retningslinjeudpegningen ”særligt værdifuld landbrugsjord”, som overlapper med den nye ramme for lokalplanlægning.

Gennem kommuneplanen fastsætter kommunalbestyrelsen de overordnede hensyn og rammer for kommunens udvikling og fremtidige planlægning, mens der fastsættes specifikke rammer for et konkret byggeri i en lokalplan. I det konkrete kommuneplantillæg er der fastsat rammer, der er en anelse bredere end dem, som lokalplanen giver. Dette betyder, at en eventuelt senere lokalplan kan tilvejebringes uden et kommuneplantillæg, såfremt den holder sig inden for kommuneplanrammen. Kommunen har dog forsat mulighed for at fastsætte strengere rammer i en lokalplan end det kommuneplanen tillader, som administrationen anbefaler i dette tilfælde.

Forslag til kommuneplantillæg nr. 18 er vedlagt som bilag 1.

Forslag til lokalplan

Lokalplanens overordnede formål er at muliggøre et nyt sommerhusområde bestående af otte sommerhusgrunde på minimum 825 m² samtidig med, at hensyn til landskabet, naturen og eventuelle økologiske forbindelser varetages. Dette sikres ved, at områdets åbne karakter fastholdes, for så vidt angår bebyggelse, hegning og beplantning, så der sikres gode vilkår for naturen og de eventuelle økologiske forbindelser.

Lokalplanen overfører området fra landzone til sommerhusområde og fastlægger principperne for områdets fremtidige udstykning og arealdisponering.

Kort over planområdets arealdisponering fra lokalplanens redegørelse

Lokalplanen muliggør sommerhusbebyggelse på op til 120 m², herunder ét anneks, samt 50 m² sekundær bebyggelse pr. ejendom. Bygningshøjden for sommerhuse må ikke overstige 4 meter, mens den for sekundær bebyggelse som udgangspunkt ikke må overstige 3 meter. I tilknytning til det enkelte sommerhus begrænses opholdsarealer til maksimalt 100 m², hvilket har til formål at sikre plads til naturen og eventuelle økologiske forbindelser på de ubebyggede arealer. Tage skal som udgangspunkt dækkes med tagpap eller plantedække, og facader skal beklædes med træ, som skal fremstå i træets naturlige farve eller sort.

For at tilgodese eventuelle økologiske forbindelser i området, må der kun etableres fodhegn langs interne vejskel og læhegn omkring opholdsarealer. Lokalplanforslaget regulerer, at der kun må plantes ét træ/buske, hvis højde overstiger 1,8 meter, pr. 200 m² grundareal. De arter af træer og buske, som må plantes, er udvalgt, fordi de er hjemmehørende og ikke bliver mere end 10 meter høje. Formålet med reguleringen af beplantningen er, at fastholde arealets åbne karakter, både af hensyn til udsigten over landskabet og af hensyn til naturen.

Lokalplanen fastsætter de bindende rammer for byggeri mv. inden for området, og de bredere rammer i kommuneplantillægget er derfor kun relevante, hvis der udarbejdes en ny lokalplan.

Forslag til lokalplan nr. 150 er vedlagt som bilag 2.

Screening for miljøvurderingspligt

Kommuneplantillæg nr. 18 og lokalplan nr. 150 er omfattet af miljøvurderingsloven, og regionskommunen har foretaget en screening for miljøvurderingspligt af planforslagene.

Administrationen vurderer, at planforslagene ikke vil få en væsentlig indvirkning på miljøet og derfor ikke er omfattet af miljøvurderingslovens krav om udarbejdelse af miljørapport.

Vurderingen er foretaget på baggrund af indholdet af de vedlagte planforslag, og den endelige afgørelse træffes efter den politiske behandling. Baggrunden for dette er, at der kan ske tilpasninger i planforslagene i forbindelse med den politiske behandling, som kan have betydning for afgørelsens udfald.

Afgørelsen om, at planforslagene ikke skal miljøvurderes, offentliggøres samtidig med, at planforslagene sendes i offentlig høring, og har en klagefrist på fire uger. Dette er dog under forudsætning af, at der ikke foretages så væsentlige tilpasninger i planforslagene, at det har betydning for afgørelsens udfald.

Mulige fortidsminder

Inden for områderne markeret med arkæologi har Bornholms Museum fundet klippepartier med mulige skålgruber. Fundene er ikke bekræftede, så det er endnu ikke afklaret, om der er tale om fortidsminder beskyttet efter museumsloven. Såfremt der er tale om fortidsminder iht. museumsloven, vil projektets realisering forudsætte dispensation fra naturbeskyttelsesloven.

Efter naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages tilstandsændringer inden for en afstand af fortidsminder på 100 meter. Der er en restriktiv praksis ift. fortidsmindebeskyttelseslinjer, og det er herved usikkert, hvorvidt kommunen kan dispensere fra beskyttelseslinjen, og der kan først tages stilling til en evt. dispensation, når der foreligger et konkret projekt.

Høringsperiode

Forslag til ændringer i kommuneplanen skal sendes i offentlig høring i minimum otte uger og forslag til lokalplaner skal sendes i offentlig høring i minimum fire uger, jf. planloven.

Administrationen anbefaler, at begge planforslag sendes i offentlig høring i otte uger, da det forsimples høringsprocessen, at der ikke er forskellige høringsfrister. Otte uger vurderes endvidere tilstrækkeligt i forhold til planforslagenes omfang og kompleksitet.

Den videre proces

Såfremt de udarbejdede planforslag godkendes (med eventuelle justeringer), vil nedenstående proces blive igangsat.

- 1) Forslag til kommuneplantillæg nr. 18 og lokalplan nr. 150 sendes i offentlig høring i 8 uger.
- 2) Kommunalbestyrelsen, via Natur-, Miljø- og Planudvalget samt Økonomi- og Klimaudvalget, behandler indkomne høringssvar og vedtager planerne endeligt med eventuelle justeringer.
- 3) Offentlig bekendtgørelse, og herved ikrafttrædelse, af kommuneplantillæg nr. 18 og lokalplan nr. 150. Efter ikrafttrædelsen vil der være en klagefrist på fire uger.
- 4) Grundejer udarbejder et konkret projekt og ansøger om relevante tilladelser og/eller dispensationer efter anden lovgivning.

Økonomiske konsekvenser

-

Bilag

Bilag 1 - Forslag til kommuneplantillæg nr. 18

Bilag 2 - Forslag til lokalplan nr. 150

Punkt 14: Orientering fra formanden

Der blev orienteret om følgende:

- Forsvarsforligets reelle styrketal for Bornholm er endnu ikke kendt
- Planlægning af Folkemøde og Postnord Danmark rundt forløber planmæssigt
- Økonomiaftalen ml. KL og regeringen forventes at være på plads ultimo maj
- Det nye sundhedsråd kommer til at hedde Sundhedsråd Hovedstaden

Punkt 15: Eventuelt

Følgende blev taget op

Intet.

Punkt 16: Lukket: Lukket punkt: Orientering om VBI Isuzu el-busser

25/6126

Punkt 17: Lukket: Lukket punkt: Mulig indgåelse af forlig i retssag

22/598

Punkt 18: Lukket: Lukket punkt: databeskyttelsesrådgiverens årlige rapportering om kommunens overholdelse af reglerne ifm. behandling af personoplysninger (GDPR)

25/9528

Punkt 19: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til forstærkning af den østlige stenkastning, Sandvig Havn

25/7589

Punkt 20: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til fugearbejder på bølgeskærm i Gudhjem Havn

25/7561

Punkt 21: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til istandsættelse af toilet- og bedefaciliteter på Hasle Havn

25/6515

Punkt 22: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nyt molehoved i Allinge Havn - reetablering

23/16142

Punkt 23: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til udbedring af stormflodsskader i Allinge Havn, ændring

24/5387

Punkt 24: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reetablering af stenkastning ved indsejlingsrende, Sandvig Havn

25/7149

Punkt 25: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af kaj i Nørrekås Lystbådehavn, ændring

21/15699

Punkt 26: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af kaj under sauna i Hasle Havn

25/7482

Punkt 27: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til rådgiverydelser til reparation af Hasle Havnebad

21/12988

Punkt 28: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til udskiftning af træbroen i Hammerhavn

25/7452

Punkt 29: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reovering af tag og facade på Sorte Café i Gudhjem havn

25/6571

Punkt 30: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til klimasikring og reovering af vejafvandingsanlæg 2025

25/7585

Punkt 31: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til kloakseparering på Høldagsskolen

25/6654

Punkt 32: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reparation af tag og maling af vinduer på Svartingedal skole

25/6675

**Punkt 33: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nye vinduer
Kongeskærskolen**

25/6679

**Punkt 34: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til nyt tag til
hjælpemiddelcentralens lagerbygning**

25/6573

Punkt 35: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reovering af idrætshallerne Rønne, Søndermark og Hasle

25/6603

Punkt 36: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til reovering af tag og kvist, Hjemmeplejen i Aakirkeby

25/6671